

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

IEVADS UN KOPSAVILKUMS

KONVERĢENCES ZIŅOJUMS
2006. GADA DECEMBRIS

BCE ECB EZB EKT EKP

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

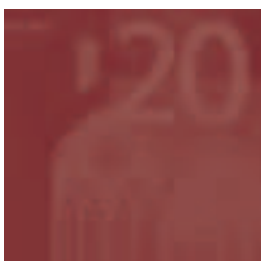
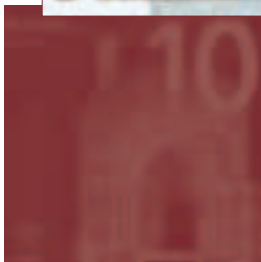

IEVADS UN KOPSAVILKUMS

KONVERĢENCES ZIŅOJUMS 2006. GADA DECEMBRIS

Visās ECB
2006. gada
publicācijās
attēlots 5 euro
banknotes motīvs.

© Eiropas Centrālā banka, 2006

Adrese

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Pasta adrese

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Tālrunis

+49 69 1344 0

Interneta lapa

<http://www.ecb.int>

Fakss

+49 69 1344 6000

Telekss

411 144 ecb d

Visas tiesības rezervētas.

*Atļauta pārpublicēšana izglītības un
nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.*

*Šajā numurā iekļautie statistiskie dati
atbilst stāvoklim 2006. gada 17. novembrī.*

*Šis ir 2006. gada decembra Konverģences
ziņojuma "Ievada un kopsavilkuma"
tulkojums latviešu valodā. Ja nepieciešama
plašāka informācija, sk. Konverģences
ziņojumu angļu valodā (interneta adrese
<http://www.ecb.int>).*

ISSN 1725-9428 (drukātā versija)

ISSN 1725-9630 (interneta versija)

SATURS

IEVADS UN KOPSAVILKUMS

IEVADS	6
1. EKONOMISKĀS KONVERĢENCES NOVĒRTĒJUMS	7
1.1. Analīzes struktūra	7
1.2. Ekonomiskās konverģences stāvoklis	13
Kopsavilkuma tabula.	
Konverģences ekonomiskie rādītāji	19
2. NACIONĀLO TIESĪBU AKTU ATBILSTĪBA LĪGUMAM	21
2.1. Ievads	21
2.2. Pielāgošanas iespējas	22
2.3. NCB neatkarība	23
2.4. Monetārās finansēšanas un privileģētas piekļuves aizliegums	28
2.5. Euro vienota rakstība	30
2.6. NCB tiesiskā integrācija Eurosistēmā	30
3. KOPSAVILKUMI PAR VALSTĪM	33

SAĪSINĀJUMI

VALSTIS

BE	Beļģija	LU	Luksemburga
CZ	Čehijas Republika	HU	Ungārija
DK	Dānija	MT	Malta
DE	Vācija	NL	Nīderlande
EE	Igaunija	AT	Austrija
GR	Grieķija	PL	Polija
ES	Spānija	PT	Portugāle
FR	Francija	SI	Slovēnija
IE	Īrija	SK	Slovākija
IT	Itālija	FI	Somija
CY	Kipra	SE	Zviedrija
LV	Latvija	UK	Lielbritānija
LT	Lietuva		

CITI

ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
EDP	pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra (<i>excessive deficit procedure</i>)
EKS 95	Eiropas Kontu sistēma
EMI	Eiropas Monetārais institūts
EMS	Ekonomikas un monetārā savienība
ES	Eiropas Savienība
EUR	euro
EVK	efektīvais valūtas kurss
IKP	iekšzemes kopprodukts
MBR5	SVF Maksājumu bilances rokasgrāmata (5. izdevums)
MFI	monetārās finanšu institūcijas
NCB	nacionālā centrālā banka (valsts centrālā banka)
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PCI	patēriņa cenu indekss
RCI	ražotāju cenu indekss
SDO	Starptautiskā Darba organizācija
SNB	Starptautisko norēķinu banka
SPCI	saskaņotais patēriņa cenu indekss
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
VDIAR	vienības darbaspēka izmaksas apstrādes rūpniecībā
VDIT	vienības darbaspēka izmaksas tautsaimniecībā
VKM	Valūtas kursa mehānisms

Saskaņā ar Kopienas praksi šajā ziņojumā ES valstis uzskaitītas alfabētiskā secībā atbilstoši attiecīgo valstu nosaukumiem to nacionālajās valodās.

IEVADS UN KOPSAVILKUMS

IEVADS

Euro ieviesa 1999. gada 1. janvārī 11 dalībvalstīs un 2001. gada 1. janvārī – Grieķijā. Pēc Eiropas Savienības (ES) paplašināšanās, t.i., 10 jaunu dalībvalstu pievienošanās 2004. gada 1. maijā, 2006. gadā 13 dalībvalstis vēl nebija kļuvušas par pilntiesīgām Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) dalībniecēm. Gatavojot šo ziņojumu, ECB izpilda Eiropas Kopienas dibināšanas līguma (tālāk tekstā – Līgums) 122. panta 2. punkta un 121. panta 1. punkta prasības informēt Eiropas Savienības Padomi (tālāk tekstā – ES Padome) vismaz reizi divos gados vai pēc tādas dalībvalsts lūguma, uz kuru attiecas izņēmums, "par panākumiem, ko dalībvalstis guvušas, pildot pienākumus saistībā ar ekonomikas un monetārās savienības izveidi". Eiropas Komisijai noteiktas tādas pašas pilnvaras, un abi šie ziņojumi vienlaikus iesniegti ES Padomei.

2006. gada maijā Eiropas Centrālā banka (ECB) un Eiropas Komisija sagatavoja Konverģences ziņojumus par divām šādām dalībvalstīm – Lietuvu un Slovēniju, pamatojoties uz to lūgumu veikt novērtēšanu. Ņemot vērā šos ziņojumus un saskaņā ar Eiropas Komisijas priekšlikumu ES Padome, kurā piedalījās ekonomikas un finanšu ministri (ECOFIN), 2006. gada 11. jūlijā nolēma, ka Slovēnija vairs nav uzskatāma par valsti, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai atļauts 2007. gada 1. janvārī ieviest euro. Vienlaikus Lietuva saglabā savu statusu kā valsts, uz kuru attiecas izņēmums. Tā kā Lietuvā novērtējums tika veikts jau 2006. gada maijā, šajā ziņojumā tā nav iekļauta. Turklāt īpašs statuss piešķirts divām citām dalībvalstīm, kuras nav pilntiesīgas EMS dalībnieces, – Dānijai un Lielbritānijai. Šīs valstis jau agrāk paziņojušas, ka nepiedalīsies EMS trešajā posmā. Tāpēc šo abu dalībvalstu Konverģences ziņojumi jāgatavo tikai pēc to lūguma. Tā kā valstis šādu lūgumu nav izteikušas, tās nav ietvertas šajā Konverģences ziņojumā. Tāpēc tajā aplūkotas deviņas valstis – Čehijas Republika, Igaunija, Kipra, Latvija, Ungārija, Malta, Polija, Slovēnija un Zviedrija. Šīs valstis iepriekšējo reizi vērtētas 2004. gada Konverģences ziņojumā, t.i., tās tiek aplūkotas regulāra divu gadu cikla kontekstā.

ECB izmanto pamatprincipu sistēmu, kas lietota ECB un Eiropas Monetārā institūta (EMI) sagatavotajos iepriekšējos Konverģences ziņojumos, lai pārbaudītu, vai deviņas attiecīgās valstis sasniegušas augstu ilgtspējīgas ekonomiskās konverģences līmeni, nodrošinātu nacionālo tiesību aktu atbilstību Līgumam un novērtētu atbilstību tiesību aktos noteiktajām prasībām, kas jāizpilda nacionālajām centrālajām bankām (NCB), lai kļūtu par Eurosistēmas neatņemamu sastāvdaļu.

Ekonomiskās konverģences procesa novērtējums galvenokārt atkarīgs no tam pamatā esošās statistikas kvalitātes un integritātes. Politiskajiem apsvērumiem nevajadzētu ietekmēt statistikas, īpaši valdības finanšu statistikas, apkopošanu un sniegšanu. Dalībvalstis aicinātas uzskatīt savas statistiskās informācijas kvalitātes un integritātes jautājumu par prioritāti, lai nodrošinātu, ka statistikas apkopšanā tiek izmantota atbilstoša pārbaudes un proporcionalitātes sistēma un statistikas jomā piemērots standartu minimums. Šiem standartiem būtu jānodrošina lielāka valsts statistikas institūtu neatkarība, integritāte un atbildība un jāpalīdz vairo ticību fiskālās statistikas kvalitātei (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu).

Tālāk šajā "Ievadā un kopsavilkumā" sniegts pārskats par galvenajiem ekonomiskās un juridiskās konverģences novērtējuma aspektiem un rezultātiem. Sīkāka analīze sniegta 1. un 2. nodaļā. 1. nodaļā novērtēta ekonomiskā konverģence katrā no deviņām ziņojumā ietvertajām dalībvalstīm. 2. nodaļā aplūkota šo dalībvalstu nacionālo tiesību aktu, t.sk. NCB statūtu, atbilstība Līguma 108. un 109. pantam un ECBS Statūtiem.

1. EKONOMISKĀS KONVERĢENCES NOVĒRTĒJUMS

1.1. ANALĪZES STRUKTŪRA

Lai novērtētu ekonomisko konverģenci ziņojumā ietvertajās deviņās dalībvalstīs, ECB izmanto vienotu analīzes sistēmu, kas tiek piemērota katrai valstij, kam pienākusi kārtā. Kopā ar citiem svarīgiem faktoriem šī vienotā sistēma balstās, pirmkārt, uz Līguma nosacījumiem un to piemērošanu ECB darbībā attiecībā uz cenu, fiskālo bilanču un parāda rādītāju, valūtas kursu un ilgtermiņa procentu likmju norisēm. Otrkārt, tā pamatojas uz virkni papildu retrospektīviem un uz nākotni vērstiem ekonomiskajiem rādītājiem, kurus uzskata par lietderīgiem konverģences ilgtspējas detalizētākai novērtēšanai. 1.–4. ielikumā īsumā aplūkoti Līguma noteikumi un sniegts specializēts metodoloģiskais izklāsts, kas atspoguļo to piemērošanu ECB darbībā.

Nepārtrauktības un vienādas attieksmes nodrošināšanai šis ziņojums pamatojas uz EMI un ECB iepriekš publicētajos ziņojumos noteiktajiem principiem. Tas īpaši attiecas uz vairākiem pamatprincipiem, kurus ECB ievēro, piemērojot konverģences kritērijus. Pirmkārt, individuālie kritēriji tiek precīzi interpretēti un piemēroti. Šā principa pamatā ir apsvērums, ka kritēriju galvenais mērķis ir nodrošināt, lai euro zonā varētu piedalīties tikai tās dalībvalstīs, kuru ekonomiskie nosacījumi veicina cenu stabilitātes un euro zonas vienotības saglabāšanu. Otrkārt, konverģences kritēriji veido loģisku un saskaņotu kopumu, un tie visi jāizpilda; Līgumā uzskaitītie kritēriji balstās uz vienādiem pamatiem un neliecina par hierarhiju. Treškārt, konverģences kritēriju izpildes pamatā jābūt aktuāliem datiem. Ceturtkārt,

konverģences kritēriju piemērošanā jāievēro konsekvence, caurredzamība un vienkāršība. Turklāt atkārtoti uzsvērts, ka konverģence jāpanāk ne tikai kādā konkrētā laikā, bet arī ilgstoši. Tāpēc valstu novērtējumos plaši aplūkota konverģences ilgtspēja.

Šajā saistībā attiecīgo valstu tautsaimniecības norises tiek aplūktas retrospektīvi, galvenokārt aptverot pēdējos 10 gadus. Tas ļauj labāk noteikt, cik lielā mērā pašreizējie sasniegumi ir patiesu strukturālo pārkārtojumu rezultāts, kam savukārt vajadzētu uzlabot ekonomiskās konverģences ilgtspējas novērtējumu. Vienlaikus jāņem vērā, ka lielākās daļas jauno dalībvalstu iepriekšējo periodu datus var spēcīgi ietekmēt šo valstu pārejas periods uz tirgus ekonomiku. Tāpēc papildus un attiecīgā apjomā izmanto arī nākotnes perspektīvu. Šādā kontekstā īpaša uzmanība pievērsta tam, ka labvēlīgu tautsaimniecības attīstības tendenču ilgtspēja galvenokārt atkarīga no atbilstošas un ilgstošas politikas reakcijas uz pašreizējām un nākotnes problēmām. Kopumā uzsvērts, ka ekonomiskās konverģences ilgtspējas nodrošināšana atkarīga gan no stabila sākumstāvokļa, gan no īstenotās politikas pēc euro ieviešanas.

Vienoto sistēmu piemēro individuāli katrai no deviņām aplūkojamām dalībvalstīm. Šo valstu novērtējumi ar katras dalībvalsts sniegumu uzmanības centrā jāanalizē atsevišķi atbilstoši Līguma 121. panta noteikumiem.

Attiecībā uz cenu dinamiku Līguma noteikumi un to piemērošana ECB darbībā sniegti 1. ielikumā.

1. ielikums

CENU DINAMIKA

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punkta pirmo ievilkumu jānodrošina

"augsts cenu stabilitātes līmenis; to nosaka, samērojot inflācijas līmeni attiecīgā valstī ar inflācijas līmeni trijās cenu ziņā stabilākajās dalībvalstīs".

Līguma 121. panta 1. punktā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 1. pants nosaka:

"šā Līguma 121. panta 1. punkta pirmajā ievilkumā minētās cenu stabilitātes kritērijs ir tas, ka vienu gadu pirms novērtējuma dalībvalstī ir stabilas cenas un vidējais inflācijas līmenis nepārsniedz 1.5 procentu punktus, to samērojot ar to triju dalībvalstu datiem, kurās cenu stabilitāte ir vislielākā. Inflāciju mēra, salīdzinot patēriņa cenu indeksus un ņemot vērā to, ka dažādās valstīs to nosaka dažādi."

2. Līguma noteikumu piemērošana

Šajā ziņojumā ECB Līguma nosacījumus piemēro šādi.

- Pirmkārt, minēto "vidējo inflācijas līmeni, kas novērots vienu gadu pirms novērtējuma", aprēķina, izmantojot pēdējā pieejamā 12 mēnešu vidējā SPCI rādītāja pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo 12 mēnešu vidējo rādītāju. Tāpēc attiecībā uz inflāciju šajā ziņojumā aplūkots atsaucē periods ir no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim.
- Otrkārt, nosacījumu "to triju dalībvalstu dati, kurās cenu stabilitāte ir vislielākā", kas izmantots atsaucē vērtības definīcijā, piemēro, izmantojot šādu triju ES valstu, kurām ir viszemākais inflācijas līmenis, nesvērto aritmētisko vidējo inflāciju: Polijas (1.2%), Somijas (1.2%) un Zviedrijas (1.5%). Rezultātā vidējais rādītājs ir 1.3% un, pieskaitot 1.5 procentu punktus, atsaucē vērtība ir 2.8%.

Inflāciju nosaka, pamatojoties uz SPCI, ko ievieša konverģences novērtēšanai cenu stabilitātes jomā, izmantojot salīdzināšanas metodi (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu). Zināšanai – euro zonas vidējās inflācijas rādītājs sniegts ziņojuma statistikas daļā.

Lai būtu iespējams vispusīgāks cenu norišu ilgtermiņa novērtējums, 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija atsaucē periodā no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim tiek aplūkota, ņemot vērā dalībvalstu ekonomisko darbību cenu stabilitātes jomā pēdējo 10 gadu laikā. Tāpēc uzmanība pievērsta monetārās politikas virzienam, īpaši tam, vai monetārās iestādes galvenokārt koncentrējušās uz cenu stabilitātes nodrošināšanu un saglabāšanu, kā arī

uz citu ekonomiskās politikas jomu ieguldījumu šā mērķa sasniegšanā. Turklāt ņemta vērā ekonomiskās vides ietekme uz cenu stabilitātes nodrošināšanu. Cenu dinamika vērtēta pieprasījuma un piedāvājuma apstākļos, t.sk. aplūkojot arī vienības darbaspēka izmaksas un importa cenas ietekmējošos faktorus. Visbeidzot, vērtētas arī citu svarīgu cenu indeksu (piemēram, SPCI, izņemot neapstrādātu pārtiku un enerģiju, nacionālā PCI, PCI,

izņemot netiešo nodokļu pārmaiņas, privātā patēriņa deflatora, IKP deflatora un ražotāju cenu) tendences. Nākotnes perspektīvā pausts viedoklis par gaidāmajām inflācijas pārmaiņām tuvāko gadu laikā, t.sk. sniegtas svarīgāko starptautisko organizāciju un tirgus dalībnieku prognozes. Turklāt raksturoti strukturālie

aspekti, kas svarīgi, lai pēc euro ieviešanas saglabātu cenu stabilitāti veicinošu vidi.

Līgumā ietvertie fiskālo norišu noteikumi un to piemērošana ECB darbībā kopā ar procedūras jautājumiem apkopota 2. ielikumā.

2. ielikums

FISKĀLĀS NORISES

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punkta otro ievilkumu jānodrošina:

"valsts finanšu stāvokļa stabilitāte; tas paredz, ka ir sasniegts valsts budžeta stāvoklis bez pārmērīga deficīta, kā noteikts šā Līguma 104. panta 6. punktā".

Saskaņā ar Līguma 121. pantā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 2. pantu šis kritērijs:

"ir tas, ka novērtējuma brīdī uz dalībvalsti neattiecas atbilstīgi šā Līguma 104. panta 6. punktam pieņemtais Padomes lēmums par pārmērīgu budžeta deficītu".

104. pantā noteikta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. Saskaņā ar 104. panta 2. un 3. punktu Eiropas Komisija sagatavo ziņojumu, ja dalībvalsts neizpilda prasības attiecībā uz fiskālo disciplīnu, īpaši ja:

- a) plānotā vai faktiskā valdības budžeta deficīta attiecība pret IKP pārsniedz atsaucēs vērtību (kas Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru noteikta kā 3% no IKP), izņemot, ja:
  - attiecība ir vai nu ievērojami un pastāvīgi samazinājusies un sasniegusi līmeni, kas tuvojas atsaucēs vērtībai; vai arī ja
  - atsaucēs vērtības pārsniegums ir ārkārtējs un īslaicīgs un attiecība saglabājas tuvu atsaucēs vērtībai;
- b) valdības parāda attiecība pret IKP pārsniedz atsaucēs vērtību (kas Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru noteikta kā 60% no IKP), izņemot, ja attiecība pietiekami samazinās un apmierinošā tempā tuvojas atsaucēs vērtībai.

Turklāt Komisijas sagatavotajā ziņojumā jāņem vērā tas, vai valdības deficīts pārsniedz valdības ieguldījumu izdevumus, un visi pārējie būtiskie faktori, t.sk. dalībvalsts ekonomiskā un budžeta situācija vidējā termiņā. Komisija var sagatavot ziņojumu arī tad, ja tā uzskata, ka dalībvalstij ir pārmērīga budžeta deficīta rašanās risks, lai gan kritēriji izpildīti. Ekonomikas un finanšu komiteja izsaka viedokli par Komisijas ziņojumu. Visbeidzot, saskaņā ar 104. panta 6. punktu ES Padome, pamatojoties uz Komisijas ieteikumu un ņemot vērā visas piezīmes, kuras varētu paust

attiecīgā dalībvalsts, ievērojot kvalificētu balsu vairākumu un vispārējo novērtējumu, nolemj, vai šajā dalībvalstī ir pārmērīgs budžeta deficīts.

2. Līguma noteikumu piemērošana

Konverģences novērtēšanai ECB pauž viedokli par fiskālajām norisēm. Vērtējot ilgspēju, ECB pārbauda fiskālo norišu galvenos rādītājus no 1996. gada līdz 2005. gadam, apsver perspektīvas un problēmas valsts finanšu jomā un analizē saiknes starp deficīta un parāda tendencēm.

ECB un Komisijai ir atšķirīgas lomas saistībā ar 104. pantu: ECB nav formālas nozīmes pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā. ECB ziņojumā tiek tikai norādīts, vai valsts pakļauta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai.

Attiecībā uz Līguma noteikumu, ka parāda attiecībai, kas pārsniedz 60% no IKP, būtu "pietiekami jāsamazinās un apmierinošā tempā jātuvojas atsaucēs vērtībai", ECB novērtē iepriekšējās un nākotnes parāda tendences.

Fiskālo norišu vērtējums balstīts uz datiem, kas iegūti, pamatojoties uz nacionālajiem kontiem, saskaņā ar EKS 95 (papildus sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu). Lielāko daļu šajā ziņojumā sniegto rādītāju 2006. gada oktobrī nodrošināja Komisija, un tie ietver datus par valdības fiskālo situāciju no 1996. gada līdz 2005. gadam un Komisijas prognozes 2006. gadam.

Attiecībā uz valsts finanšu ilgspēju atsaucēs gada (2005) rezultāti aplūkoti, ņemot vērā dalībvalsts darbību pēdējo 10 gadu laikā. Vispirms vērtēta valdības parāda koeficienta dinamika un to noteicošie faktori šajā periodā, t.i., nominālā IKP pieauguma tempa un procentu likmju starpība, sākotnējā bilance un deficīta-parāda korekcija. Šāda perspektīva var sniegt papildu informāciju par to, cik lielā mērā makroekonomiskā vide, īpaši izaugsmes temps un procentu likmes, ietekmējusi parāda dinamiku. Tā var arī nodrošināt plašāku informāciju par fiskālās konsolidācijas centieni nozīmi, kā atspoguļots sākotnējā bilancē, un speciālo faktoru nozīmi deficīta-parāda korekcijā. Turklāt aplūkota valdības parāda struktūra, īpaši pievērsoties īstermiņa parāda un ārvalstu valūtas parāda apjomam un tā dinamikai. Salīdzinot šos apjomus ar pašreizējo parāda attiecības līmeni, parādīts fiskālo bilanču jutīgums pret valūtas kursu un procentu likmju pārmaiņām.

Tālāk aplūkota deficīta rādītāja attīstība. Šajā kontekstā uzskatāms par lietderīgu paturēt prātā,

ka valsts gada deficīta rādītāja pārmaiņas parasti nosaka dažādi spēki. To ietekmi bieži iedala, no vienas puses, "cikliskā ietekmē", kas atspoguļo deficīta reakciju uz ekonomiskā cikla pārmaiņām, un, no otras puses, "necikliskā ietekmē", ko bieži izmanto, lai atspoguļotu strukturālas vai pastāvīgas fiskālās politikas korekcijas. Tomēr, kā noteikts šajā ziņojumā, ne vienmēr var uzskatīt, ka šāda necikliska ietekme pilnībā atspoguļo fiskālās situācijas strukturālās pārmaiņas, jo tā ietver politikas pasākumus un speciālus faktorus ar tikai īslaicīgu ietekmi uz budžeta bilanci. Sīkāk apskatītas arī valdību ieņēmumu un izdevumu iepriekšējās tendences un ieskicētas plašas konsolidācijas jomas.

Vērtējot nākotnes perspektīvas, minēti 2006. gada valsts budžeta plāni un Eiropas Komisijas jaunākās prognozes un ņemta vērā Konverģences programmā noteiktā vidējā termiņa fiskālā stratēģija, ietverot tās prognozētās vidējā termiņa mērķu izpildes aplēsu un parāda rādītāja prognozes novērtējumu, balstoties uz pašreizējām fiskālajām politikām saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu. Turklāt uzsvērti

ilgtermiņa uzdevumi budžeta pozīcijas ilgtspējas saglabāšanai, īpaši tie, kuri attiecas uz nefondēto valsts pensiju sistēmu sakarā ar demogrāfiskajām pārmaiņām un valdības sniegtajām garantijām.

Līguma noteikumi un to piemērošana ECB darbībā attiecībā uz valūtas kursa dinamiku sniegta 3. ielikumā.

3. ielikums

VALŪTAS KURSA DINAMIKA

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punkta trešo ievilkumu jānodrošina, ka

"vismaz divus gadus attiecīgās valsts valūtas kursa svārstības palikušas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānisma noteiktajās robežās un šīs valsts valūta nav devalvēta attiecībā pret jebkuras citas dalībvalsts valūtu".

Līguma 121. panta 1. punktā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 3. pants paredz, ka

"Kritērijs šā Līguma 121. panta 1. punkta trešajā ievilkumā minētajai dalībai Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā ir tāds, ka dalībvalsts vismaz divus gadus pirms novērtējuma bez lielām grūtībām ievērojusi paredzētās svārstību robežas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā. Proti, dalībvalsts šajā laikā pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi savas valūtas divpusējo centrālo kursu attiecībā pret jebkuras citas dalībvalsts valūtu."

2. Līguma noteikumu piemērošana

Attiecībā uz valūtas kursa stabilitāti ECB novērtē, vai valsts bez nopietnām problēmām piedalījies VKM II (kas no 1999. gada janvāra aizstāja VKM) vismaz divus gadus pirms konverģences novērtējuma, jo īpaši nemazinot savas valūtas kursu attiecībā pret euro. Īsāka dalības laika gadījumos valūtas kursa dinamika aplūkota divu gadu atsaucē periodā, kā tas darīts iepriekšējos ziņojumos.

Novērtējot valūtas kursa stabilitāti attiecībā pret euro, uzmanība pievērsta tam, vai valūtas kurss ir tuvs VKM II centrālajam kursam, ņemot vērā arī faktoros, kuri varētu veicināt attiecīgā valūtas kursa kāpumu, kas atbilst iepriekš izmantotajai pieejai. Tāpēc svārstību koridora diapazons VKM II nerada problēmas valūtas kursa stabilitātes kritērija novērtēšanā.

Turklāt jautājumu par to, vai valstij nav bijušas "nopietnas problēmas", parasti izskata šādi: 1) novērtējot valūtas kursa novirzi no VKM II centrālā kursa attiecībā pret euro, 2) izmantojot rādītājus, piemēram, valūtas kursa svārstības attiecībā pret euro un to tendenci, kā arī īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret euro zonu un to attīstību, un 3) apsverot ārvalstu valūtas intervencu nozīmi.

Visi divpusējie valūtas kursi atsaucē periodā no 2004. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim ir oficiālie ECB atsaucē kursi (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu).

Piecas šajā ziņojumā ietvertās dalībvalstis pašlaik piedalās VKM II. Viena no tām – Igaunija – ir VKM II dalībniece kopš 2004. gada 28. jūnija. Trīs dalībvalstis – Kipra, Latvija un Malta – pievienojās mehānismam 2005. gada 2. maijā, bet viena dalībvalsts – Slovākija – piedalās VKM II kopš 2005. gada 28. novembra. To valūtas parādītas attiecībā pret euro no 2004. gada 1. novembra līdz 2006. gada 31. oktobrim. Ja nav noteikts VKM II centrālais kurss, valūtas kursu norises kopš 2004. gada novembra izmantotas ilustratīvā nolūkā. Tas tiek veikts saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu.

Papildus nominālā valūtas kursa pārmaiņām attiecībā pret euro īsumā aplūkoti dati, kas liecina par pašreizējā valūtas kursa stabilitāti. Tie ir dati par reālo divpusējo un efektīvo valūtas kursu attīstību, maksājumu bilances tekošo, kapitāla un finanšu kontu, kā arī valsts tīro starptautisko ieguldījumu pozīciju ilgākā periodā. Attiecībā uz tirgu integrāciju tiek vērtēta arī euro zonas dalība valsts kopējā ārējā tirdzniecībā.

Līgumā ietvertie ilgtermiņa procentu likmju dinamikas noteikumi un to piemērošana ECB darbībā sniegta 4. ielikumā.

4. ielikums

ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU DINAMIKA

1. Līguma noteikumi

Līguma 121. panta 1. punkta ceturtais ievilkums nosaka:

"stabilitāte, ko dalībvalsts panākusi konverģencē un Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā, kuru atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes".

Līguma 121. panta 1. punktā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 4. pants paredz, ka

"šā Līguma 121. panta 1. punkta ceturtajā ievilkumā minētās procentu likmju konverģences kritērijs ir tāds, ka dalībvalsts vidējā nominālā ilgtermiņa procentu likme, kas pirms novērtējuma novērota vienu gadu, pārsniedz ne vairāk kā par 2 procentu punktiem likmes trijās dalībvalstīs, kur cenu stabilitāte ir vislielākā. Procentu likmes mēra, par pamatu ņemot valdības ilgtermiņa obligācijas vai līdzīgus vērtspapirus un ņemot vērā to, ka dažādās valstīs tās nosaka dažādi."

2. Līguma noteikumu piemērošana

Šajā ziņojumā ECB piemēro Līguma noteikumus šādi.

- Pirmkārt, attiecībā uz "vidējo nominālo ilgtermiņa procentu likmi", kas "pirms novērtējuma novērota vienu gadu"; ilgtermiņa procentu likme tiek aprēķināta kā aritmētiskais vidējais rādītājs pēdējo 12 mēnešu laikā, par kuru bijuši pieejami SPCI dati. Šajā ziņojumā aplūkots atsaucē periods ir no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim.
- Otrkārt, nosacījums "trijās dalībvalstīs, kurās cenu stabilitāte ir vislielākā", kas izmantots atsaucē vērtības definēšanai; to lieto, izmantojot ilgtermiņa procentu likmju nesvērtu aritmētisko vidējo rādītāju tajās pašās trijās ES valstīs, kuru dati lietoti cenu stabilitātes

kritērija novērtēšanas atsaucēs vērtības aprēķinā (sk. 1. ielikumu). Šajā ziņojumā aplūkotajā atsaucēs periodā šo triju valstu ilgtermiņa procentu likmes bija 3.7% (Zviedrija), 3.7% (Somija) un 5.2% (Polija); rezultātā vidējā likme ir 4.2% un, pieskaitot 2 procentu punktus, atsaucēs vērtība ir 6.2%.

Procentu likmes aprēķinātas, pamatojoties uz pieejamām saskaņotajām ilgtermiņa procentu likmēm, kuras noteiktas konverģences novērtēšanai (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu).

Valstī, kurā nav pieejama saskaņota ilgtermiņa procentu likme, veic pēc iespējas plašu finanšu tirgu analīzi, ņemot vērā valdības parāda apjomu un citus būtiskus rādītājus, lai novērtētu stabilitāti, ko dalībvalsts panākusi konverģencē un VKM II.

Kā jau minēts, Līgumā precīzi sniegta atsauce uz "konverģences ilgtspēju", ko atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes. Tāpēc norises atsaucēs periodā no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim aplūkotas saistībā ar ilgtermiņa procentu likmju tendencēm pēdējo 10 gadu laikā (vai periodā, par kuru pieejami dati) un galvenajiem faktoriem, kas nosaka to atšķirības salīdzinājumā ar euro zonā dominējošo vidējo ilgtermiņa procentu likmi.

Visbeidzot, saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punktu šajā ziņojumā jāanalizē daži citi svarīgi faktori, t.i., "ECU attīstība, tirgu integrācijas rezultāti, maksājumu bilances tekošā konta stāvoklis un dinamika, kā arī vienības darbaspēka izmaksu un citu cenu indeksu attīstības vērtējums". Šie faktori aplūkoti nākamajā nodaļā atbilstoši jau minētajiem atsevišķajiem kritērijiem. Ņemot vērā euro ieviešanu 1999. gada 1. janvārī, ECU attīstība vairs netiek aplūkota.

Eiropas Komisija sadarbībā ar ECB nodrošinājusi ilgtermiņa procentu likmju statistikas datus, kas izmantoti konverģences kritēriju piemērošanā (sk. arī 1. nodaļas statistikas pielikumu, tabulas un attēlus). Konverģences dati par cenu un ilgtermiņa procentu likmju dinamiku aptver periodu līdz 2006. gada oktobrim, kas bija pēdējais mēnesis, par kuru pieejami dati par SPCI. Šajā ziņojumā aplūkotais valūtas kursu periods beidzas 2006. gada 31. oktobrī. Dati par fiskālo stāvokli aptver periodu līdz 2005. gadam. Ņemtas vērā arī dažādu avotu sniegtās prognozes kopā ar

dalībvalstu jaunākajām konverģences programmām un citu informāciju, kas uzskatāma par svarīgu nākotnē vērstas konverģences stabilitātes novērtēšanai.

Šajā Konverģences ziņojumā ietvertie statistiskie dati atbilst stāvoklim 2006. gada 17. novembrī.

1.2. EKONOMISKĀS KONVERĢENCES STĀVOKLIS

Uz visām deviņām šajā Konverģences ziņojumā aplūkotajām valstīm attiecas izņēmums, bet atšķirībā no Dānijas un Lielbritānijas tām nav piešķirts īpašs statuss saistībā ar EMS trešo posmu. Tādējādi saskaņā ar Līgumu šīm valstīm jāievieš euro, un tas nozīmē, ka tām jācenšas izpildīt visus konverģences kritērijus.

Salīdzinājumā ar 2004. gadā sagatavotajā Konverģences ziņojumā izklāstīto situāciju daudzas aplūkojamās valstis panākušas progresu ekonomiskās konverģences ziņā, tomēr dažās valstīs bijusi vērojama arī situācijas pasliktināšanās. Attiecībā uz cenu stabilitātes kritēriju četrās šajā ziņojumā aplūkotajās valstīs vidējie 12 mēnešu inflācijas rādītāji ir zemāki par atsaucēs vērtību. Šīs valstu skaits nav mainījies kopš 2004. gada ziņojuma, kurā tika aplūkotas 11 valstis. Tomēr atsevišķās valstīs, kuru inflācijas rādītāji pārsniedz atsaucēs vērtību, pēdējos gados novērots ievērojams inflācijas kāpums. Budžeta izpildē piecās no deviņām aplūkotajām dalībvalstīm pašlaik ir

pārmērīgs budžeta deficīts (2004. gada Konverģences ziņojuma sagatavošanas laikā – sešās valstīs). 2004. gada Konverģences ziņojuma sagatavošanas laikā tikai trijās no pašlaik vērtētajām valstīm fiskālā deficīta attiecība pret IKP bija zemāka par Līgumā noteikto 3% atsaucis vērtību vai arī bija izveidojies fiskālais pārpalikums, bet šajā ziņojumā tas attiecas uz piecām valstīm (Polijā un Zviedrijā valdības sektorā iekļaujot obligāto fondēto pensiju shēmu līdzekļus). Tomēr vairākumā aplūkoto valstu nepieciešama turpmāka fiskālā konsolidācija. To valstu skaits, kuru valdības parāda attiecība pret IKP pārsniedz 60% atsaucis vērtību, sarucis līdz sešām valstīm. Attiecībā uz valūtas kursa kritēriju piecas no šajā ziņojumā aplūkotajām valūtām piedalās VKM II. Arī ilgtermiņa procentu likmju konverģences jomā panākts progress, un septiņās valstīs attiecīgie rādītāji pašlaik ir zemāki par atsaucis vērtību (2004. gada Konverģences ziņojuma sagatavošanas laikā – sešās šīs grupas valstīs).

Vērtējot konverģences kritēriju izpildi, svarīga nozīme ir ilgspējai. Jāpanāk, lai konverģence būtu ilgstoša, nevis tikai kādā noteiktā brīdī. Lai veicinātu augstu ilgspējīgas konverģences līmeni, attiecīgajās valstīs vēl jāveic ievērojami pasākumi. Tas vispirms attiecas uz nepieciešamību panākt un saglabāt cenu stabilitāti apstākļos, kad noteikts fiksēts valūtas kurss attiecībā pret euro, un vajadzību panākt un saglabāt valsts finanšu stabilitāti. Ilgstošu politikas korekciju nepieciešamību nosaka kombinētais efekts, ko rada 1) relatīvi liels valsts sektors – to norāda liels valsts sektora izdevumu īpatsvars salīdzinājumā ar valstīm, kurās ir līdzīgs ienākumu līmenis uz vienu iedzīvotāju, 2) paredzamās straujās un nozīmīgās demogrāfiskās pārmaiņas, 3) lielas iespējamās fiskālās saistības vairākās valstīs, 4) augsts bezdarba līmenis un zems nodarbinātības līmenis vairākās valstīs, kas saskaņā ar lielāko daļu analīžu galvenokārt ir strukturāls, un darbaspēka deficīts, kas savukārt rodas citās valstīs, un 5) augsts tekošā konta deficīts vairākās aplūkojamās valstīs, ko tikai daļēji sedz ārvalstu tiešo investīciju ieplūdes, un

tas norāda uz nepieciešamību nodrošināt ārējo pozīciju stabilitāti. Turklāt vairākās jaunajās dalībvalstīs, kas ES pievienojās 2004. gada maijā, neatrisinātie jautājumi, kas saistīti ar pāreju uz tirgus ekonomiku (piemēram, preču tirgu liberalizācija, turpmāka administratīvi regulējamo cenu pielāgošana tirgus noteiktajam līmenim un ienākumu līmeņa konverģence), var radīt papildu augšupvērstu spiedienu uz cenām vai nominālo valūtas kursu.

CENU STABILITĀTES KRITĒRIJS

12 mēnešu atsaucis periodā no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim cenu stabilitātes kritērija atsaucis vērtība bija 2.8%. To aprēķināja, pieskaitot 1.5 procentu punktus SPCI inflācijas Polijā (1.2%), Somijā (1.2%) un Zviedrijā (1.5%) nesvērtajam šo 12 mēnešu aritmētiskajam vidējam rādītājam. Vērtējot atsevišķu valstu rezultātus atsaucis periodā, četrās no deviņām aplūkotajām dalībvalstīm (Čehijas Republikā, Kiprā, Polijā un Zviedrijā) vidējā SPCI inflācija bija zemāka par atsaucis vērtību. Turpretī pārējās piecās valstīs SPCI inflācija pārsniedza atsaucis vērtību, bet lielākās novirzes novērotas Igaunijā, Latvijā un Slovākijā (sk. kopsavilkuma tabulu).

Pēdējos 10 gados daudzās aplūkotajās valstīs, īpaši Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīs, kuras pievienojās ES 2004. gada maijā, inflācija pakāpeniski samazinājās no sākotnējā samērā augstā līmeņa. Citās valstīs šā perioda lielākajā daļā inflācija bija samērā mērena, īpaši Zviedrijā un (mazākā mērā) arī Kiprā un Maltā, lai gan Kiprā brīžiem bija vērojams straujās inflācijas kāpums.

Šīs ilgāka termiņa inflācijas tendences novērotas samērā dinamiskos ekonomiskos apstākļos, īpaši Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīs. Ievērojamo produkcijas izlaides kāpumu šajās valstīs veicinājuši vairāki faktori. Pirmkārt, makroekonomiskā stabilitāte un 20. gs. 90. gados īstenotās strukturālās reformas veicināja produkcijas izlaides kāpumu ne tikai tieši, bet arī ar ievērojamu ārvalstu tiešo investīciju ieplūdi vairākumā aplūkoto valstu, ieviešot jaunas tehnoloģijas un nodrošinot

samērā strauju darba ražīguma kāpumu. Turklāt zemākas procentu likmes un uzlabots kredītu saņemšanas process motivējis iekšzemes pieprasījumu. Pievienošanās ES arī pozitīvi ietekmējusi izlīdzināšanās procesu. Tomēr dažkārt produkcijas izlaides kāpumu šajās valstīs veicinājuši arī vairāki negatīvi ārējie šoki, piemēram, 1998. gada Krievijas krīze vai 2001. un 2002. gada globālā lejupslīde.

Aplūkojot jaunākās tendences, kopš 2004. gadā publicētā Konverģences ziņojuma vairākumā valstu vērojams inflācijas kāpums. Šī tendence atspoguļo enerģijas cenu pieaugumu pasaulē, kas ietekmējis patēriņa cenas dažās valstīs, veicot administratīvi regulējamo un tirgus cenu korekciju. Turklāt dažās valstīs nesenās inflācijas norises noteicis pārtikas cenu kāpums, kas pēc 2005. gadā novērotā ļoti nelielā pieauguma vai samazinājuma 2006. gadā kļuvis straujāks. Inflācijas spiedienu daudzās vērtētajās valstīs pastiprinājis straujais iekšzemes pieprasījuma kāpums, ko veicinājis ievērojams reālo ienākumu un kredītēšanas pieaugums, kas izpaužas mājsaimniecību patēriņā, un netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu palielinājums, kas saistīts ar pievienošanos ES. Dažās strauji augošās valstīs inflāciju veicinājis arī vienības darbaspēka izmaksu kāpums. Turpretī eksporta preču cenu (t.i., apģērba un apavu cenu) nesensais samazinājums liecina, ka pārmaiņas importa tendencēs, orientējoties uz zemu izmaksu valstīm, samazinājušas inflāciju.

Runājot par nākotni, inflācijas prognozi vairākumā valstu būtiski ietekmējušas ilgstoša spēcīga iekšzemes un ārējā pieprasījuma kāpuma gaidas, kas saistībā ar stabilākiem darba tirgus apstākļiem varētu izraisīt augšupvērstu spiedienu uz cenām. Tas īpaši attiecas uz valstīm, kurās vērojami ierobežojumi attiecībā uz piedāvājumu un kurās monetārā politika, fiskālā politika un/vai darba samaksas tendences vēl pietiekami nenodrošina cenu stabilitāti. Šāda situācija arī veicina pārmērīga kredītu un aktīvu tirgu pieauguma risku jaunajās ES dalībvalstīs. Turklāt administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu pārmaiņas (daļēji saistītas ar

2004. gada pievienošanās līgumiem) droši vien joprojām būs galvenie faktori, kas turpmākajos gados daudzās valstīs radīs augšupvērstu spiedienu uz inflāciju. Strauji augošās tautsaimniecībās šādiem cenu kāpumiem var būt arī netieša ietekme, iespējams, izraisot nozīmīgāku un ilgstošāku inflācijas spiedienu.

Ilgākā termiņā izlīdzināšanās process, iespējams, var arī ietekmēt inflāciju vai nominālo valūtas kursu, īpaši valstīs, kur IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmenis vēl joprojām ir ievērojami zemāks nekā euro zonā. Tomēr grūti novērtēt šā procesa izraisītās ietekmes precīzo apjomu.

Cenu stabilitāti veicinošas vides saglabāšanai šajā ziņojumā ietvertajās valstīs būs nepieciešama saprātīga fiskālā politika un mērens darba samaksas kāpums. Vairākumā gadījumu nepieciešami papildu fiskālās politikas pasākumi, īpaši pārliecinošu konsolidācijas procedūru ieviešana, lai saglabātu, tālāk nostiprinātu vai izveidotu cenu stabilitāti veicinošu vidi. Darba samaksas pieaugums nedrīkst pārsniegt darba ražīguma kāpumu, un tam jāatbilst darba tirgus nosacījumiem un norisēm konkurējošajās valstīs. Turklāt pastāvīgi centieni reformēt preču un darba tirgu nepieciešami, lai paaugstinātu elastību un saglabātu labvēlīgus apstākļus tautsaimniecības izaugsmei un nodarbinātības kāpumam. Visbeidzot, visās valstīs ir būtiski īstenot atbilstošu monetāro politiku ilgstošas konverģences sasniegšanai cenu stabilitātes jomā.

VALSTS BUDŽETA STĀVOKĻA KRITĒRIJS

Budžeta izpildē piecās no deviņām aplūkotajām dalībvalstīm (Čehijas Republikā, Ungārijā, Maltā, Polijā un Slovākijā) pašlaik ir pārmērīgs budžeta deficīts. 2005. gadā trijās valstīs (Igaunijā, Latvijā un Zviedrijā) bija izveidojies fiskālais pārpalikums, bet sešās valstīs – fiskālais deficīts. Divās no šīm sešām valstīm (Kiprā un Polijā) fiskālais deficīts saglabājās zem 3% atsaucēs vērtības, kā noteikts Līgumā. Četrās valstīs (Čehijas Republikā, Ungārijā, Maltā un Slovākijā) fiskālais deficīts pārsniedza

3% no IKP. Eiropas Komisija prognozē, ka 2006. gadā Igaunijā un Zviedrijā joprojām būs fiskālais pārpalikums. Gaidāms, ka deficīts mazināsies Čehijas Republikā, Kiprā, Maltā un Polijā, bet Latvijas budžeta bilance mainīsies no pārpalikuma uz deficītu. Ungārijā un Slovākijā gaidāms deficīta rādītāju pieaugums. Prognozēts, ka šajās divās valstīs un arī Čehijas Republikā deficīta rādītāji joprojām pārsniegs 3% atsaucēs vērtību (sk. kopsavilkuma tabulu). Saskaņā ar 2004. gada 2. martā pieņemto *Eurostat* lēmumu Polijas un Zviedrijas deficīta un parāda rādītājos obligāto fondēto pensiju shēmu līdzekļi ietverti valdības sektorā. Ar nākamo EDP paziņojumu 2007. gada aprīlī šādu procedūru vairs neievēros. Ja obligāto fondēto pensiju līdzekļus izslēgtu no valdības sektora, Polijas 2005. un 2006. gada deficīta rādītāji pārsniegtu 3% atsaucēs vērtību.

Runājot par valdības parādu, 2005. gadā trijās valstīs (Kiprā, Ungārijā un Maltā) parāda attiecība pret IKP pārsniedza 60% atsaucēs vērtību. Kiprā un Maltā rādītāji samazinājās. Kiprā parāds sasniedza 69.2% no IKP (par 1.1 procentu punktu mazāks nekā 2004. gadā), bet Maltā – 74.2% (par 0.7 procentu punktiem mazāks nekā 2004. gadā). 2005. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu Ungārijas parāda attiecība pret IKP pieauga līdz 61.7% (par 2.3 procentu punktiem). Pārējās valstīs parāds sasniedza aptuveni 50% no IKP (Zviedrijā) vai mazāk.

No 1996. gada līdz 2005. gadam parāda attiecība pret IKP ievērojami palielinājās Čehijas Republikā, Kiprā un Maltā (attiecīgi aptuveni par 18, 19 un 36 procentu punktiem). Turpretī Igaunijā, Ungārijā un Zviedrijā 2005. gada parāda attiecība bija daudz mazāka nekā perioda sākuma gadā, bet Latvijā, Polijā un Slovākijā tā saglabājās gandrīz nemainīga, lai gan periodā bija vērojamas zināmas svārstības. Parāda attiecības pieauguma galvenie iemesli bija liels sākotnējais deficīts un ievērojamas deficīta-parāda korekcijas. Pēdējos gados, šķiet, vairākumā valstu parāda attiecība stabilizējusies vai samazinājusies, galvenokārt atspoguļojot zemāku sākotnējā deficīta līmeni. Tikai

Ungārijā parāda attiecība kopš 2002. gada sāka pieaugt, daļēji kompensējot aplūkojamā perioda sākumā panākto attiecības sarukumu.

Tiek prognozēts, ka 2006. gadā vairākumā valstu parāda attiecība samazināsies. Paredzams, ka tas notiks Kiprā un Maltā, kur tā saglabāsies lielāka par 60% atsaucēs vērtību (sk. kopsavilkuma tabulu). Ungārijā gaidāms turpmāks parāda attiecības pieaugums.

Vairākumā aplūkoto valstu, īpaši valstīs, kurās joprojām ir pārmērīgs budžeta deficīts, nepieciešama turpmāka fiskālā konsolidācija. Valstīm, kuru budžeta deficīts pārsniedz 3% no IKP, pēc iespējas drīzāk un iekļaujoties solītajos termiņos, tas jāsamazina tā, lai nepārsniegtu atsaucēs vērtību. Tomēr, lai sasniegtu ilgstošu atbilstību attiecīgajiem vidējā termiņa mērķiem, ko prasa Stabilitātes un izaugsmes pakts, un lai risinātu demogrāfiskās novecošanas izraisītās budžeta problēmas, pietiekami vērienīga konsolidācija nepieciešama arī valstīs, kur budžeta deficīts nepārsniedz atsaucēs vērtību.

Vairākumā valstu konsolidācija nepieciešama, lai nodrošinātu valsts finanšu ilgtspēju. Ja Kiprā kopējie un sākotnējie bilances rādītāji saglabāsies pašreizējā līmenī un netiks veiktas deficīta-parāda korekcijas, tiks panākta tikai ļoti pakāpeniska parāda attiecības samazināšanās. Maltā šāda politika būtu nepietiekama, lai samazinātu parāda attiecību, bet Ungārijā šādas politikas rezultātā parāda attiecība strauji pieaugtu. Čehijas Republikā un Polijā šāda politika 10 gadu prognozes periodā tuvinātu parāda attiecību atsaucēs vērtībai un Polijā – pat pārsniegtu to, bet Slovākijā parāda attiecība palielinātos, nepārsniedzot atsaucēs vērtību. Pārējās valstīs attiecība visā prognozes periodā joprojām būtu ievērojami mazāka par 60% no IKP. Turklāt paredzams, ka arī demogrāfiskā novecošana vairākumā valstu radīs papildu fiskālo slogu, kas atsevišķos gadījumos būs būtisks.

VALŪTAS KURSA KRITĒRIJS

Šajā ziņojumā aplūkotās valstis, izņemot Zviedriju, pievienojās ES 2004. gada 1. maijā.

Katrai ES dalībvalstij, uz kuru attiecas izņēmums, jāuzskata valūtas kursa politika par kopējo interešu jautājumu, un tai ir iespēja jebkurā laikā pieteikties dalībai VKM II. No valstīm, kuru vērtējums sniegts šajā Konverģences ziņojumā, tikai Igaunija piedalījies VKM II vismaz divus gadus pirms konverģences vērtēšanas, kā noteikts Līguma 121. pantā. Kipra, Latvija un Malta piedalās VKM II kopš 2005. gada 2. maija, t.i., aptuveni 18 mēnešu no divu gadu atsaucē perioda, un Slovēnija tajā piedalās kopš 2005. gada 28. novembra, t.i., mazāk nekā gadu no divu gadu atsaucē perioda. Savu valūtu minētajā periodā valūtas kursa mehānismā neiekļāva četras valstis, t.i., Čehijas Republika, Ungārija, Polija un Zviedrija.

Vienošānās par dalību VKM II pamatojas uz attiecīgo institūciju apņemšanos vairākās jomās, kas saistītas ar drošas fiskālās politikas īstenošanu, darba samaksas mērenības veicināšanu, kreditēšanas pieauguma ierobežošanu un turpmāko strukturālo reformu īstenošanu. Dalība VKM II dažos gadījumos bija saistīta arī ar attiecīgo valstu vienusējām saistībām attiecībā uz šaurāku svārstību koridoru nodrošināšanu. Šīs vienusējās saistības neuzlika ECB nekādus papildu pienākumus. Attiecībā uz Igauniju tika pieļauts, ka tā pievienojas VKM II ar jau izveidoto valūtas padomes mehānismu. Maltas institūcijas norādīja, ka tās saglabās centrālajam kursam attiecībā pret euro atbilstošu Maltas liras kursu, un Latvijas institūcijas paziņoja, ka tās saglabās centrālajam kursam attiecībā pret euro atbilstošu lata kursu, nosakot $\pm 1\%$ svārstību koridoru.

Aplūkojamā periodā VKM II nav devalvēts neviens šajā ziņojumā vērtētās valūtas centrālais kurss. Lielākā daļa valūtu tiešām joprojām atbilda vai bija tuvu to attiecīgajiem centrālajiem kursiem. Igaunijas kronas un Maltas liras kurss neatšķīrās no centrālā kursa, bet Kipras mārciņas un Latvijas lata svārstīgums bija ļoti neliels VKM II standarta svārstību koridora stiprajā pusē. Savukārt Slovēnijas krona svārstījās robežās no -0.2% zem tās

centrālā kursa līdz 5.0% virs šā kursa (pamatojoties uz dienas datu 10 dienu mainīgajiem vidējiem). Ņemot vērā šo valstu uz stabilitāti orientēto valūtas kursa politiku, tās regulāri aktīvi darbojās ārvalstu valūtas tirgos. Slovēnijā saglabājās diezgan liels valūtas kursa svārstīgums. Pēc pievienošanās VKM II Slovēnijas kronas kurss bieži ievērojami pārsniedza centrālo kursu pret euro svārstību koridora stiprajā pusē. Tomēr 2006. gada 2. ceturksnī tās kursu īslaicīgi ietekmēja samērā spēcīgs lejupvērstis spiediens, kas galvenokārt saistīts ar tirgus bažām par jaunievēlētās valdības turpmāko fiskālās politikas nostāju, kā arī ar pasaulē vērojamo pieaugošo izvairīšanos no riska attiecībā pret jaunajiem tirgiem. Tāpēc Slovēnijas kronas kurss 2006. gada jūlijā īslaicīgi bija nedaudz zemāks par tās VKM II centrālo kursu. Lai nostiprinātu Slovēnijas kronu un ierobežotu valūtas kursa svārstības, *Národná banka Slovenska* veica nopietnu intervenci ārvalstu valūtas tirgos. Banka pēc savu inflācijas aplēšu augšupvērstas korekcijas paaugstināja arī noteiktās procentu likmes. Tādējādi īstermiņa procentu likmju un 3 mēnešu EURIBOR starpības atkal pieauga – par 1.6 procentu punktiem trijos mēnešos līdz 2006. gada oktobrim. Tad Slovēnijas kronas kurss stabilizējās, 31. oktobrī ievērojami pārsniedzot centrālo kursu.

VKM II neiesaistīto valūtu (Čehijas kronas un Polijas zlotā) kursi attiecībā pret euro no 2004. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim pieauga. Zviedrijas kronas kurss 2006. gada oktobrī bija nedaudz zemāks nekā 2004. gada novembrī. Savukārt Ungārijas forinta kurss salīdzinājumā ar 2004. gada novembrī novēroto vidējo kursu visai būtiski samazinājās, un kopš 2006. gada aprīļa tā svārstības palielinājās, atspoguļojot samērā zemu šīs valsts tautsaimniecības pamatrādītājus, par ko liecināja ievērojams fiskālais deficīts un visai liels maksājumu bilances tekošā konta negatīvais saldo.

No 2006. gada 1. novembra līdz 17. novembrim (šā ziņojuma datu aktualizēšanas pēdējais termiņš) ārvalstu valūtas tirgos nebija būtisku svārstību.

ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU KRITĒRIJS

12 mēnešu atsaucē periodā no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim ilgtermiņa procentu likmju kritērija atsaucē vērtība bija 6.2%. To aprēķināja, pieskaitot 2 procentu punktus to triju valstu ilgtermiņa procentu likmju nesvērtajam aritmētiskajam vidējam rādītājam, kuru datus izmantoja cenu stabilitātes kritērija atsaucē vērtības aprēķināšanā, t.i., Zviedrijas (3.7%), Somijas (3.7%) un Polijas (5.2%) rādītājam.

Atsaucē periodā septiņās no aplūkotajām dalībvalstīm (Čehijas Republikā, Kiprā, Latvijā, Maltā, Polijā, Slovākijā un Zviedrijā) vidējā ilgtermiņa procentu likme bija zemāka par atsaucē vērtību (sk. kopsavilkuma tabulu). Ilgtermiņa procentu likmju un euro zonas vidējo procentu likmju starpība vairākumā šo valstu bija samērā neliela. 2006. gada oktobrī lielāka procentu likmju starpība attiecībā pret euro zonas procentu likmēm novērota Slovākijā un Latvijā (attiecīgi 54 un 67 bāzes punkti).

Polijā procentu likmju starpība bija samērā liela – atsaucē periodā vidēji 146 bāzes punkti. Ungārijā ilgtermiņa procentu likmes atsaucē periodā pārsniedza atsaucē vērtību (7.1%) un 10 gadu procentu likmju un euro zonas procentu likmju starpība sasniedza vidēji 331 bāzes punktu. Šajās valstīs fiskālo problēmu un ārējās nelīdzsvarotības dēļ saglabājās liela ilgtermiņa obligāciju procentu likmju starpība.

Igaunijā ilgtermiņa procentu likmes nav saskaņotas tāpēc, ka nav attīstīts Igaunijas kronās denominētu obligāciju tirgus un ir zems valdības parāda līmenis. Ļoti lielais euro lietojuma īpatsvars Igaunijas finanšu sistēmā sarežģī konverģences novērtēšanu pirms euro ieviešanas. Tomēr, ņemot vērā zemo valdības parāda līmeni un pamatojoties uz plašu finanšu tirgu analīzi, pašlaik nav pazīmju, kas liecinātu par negatīvu vērtējumu.

CITI FAKTORI

Papildus minētajiem konverģences kritērijiem Konverģences ziņojumā ņemti vērā arī vairāki citi faktori, kas precīzi norādīti Līguma

121. panta 1. punktā: tirgu integrācijas rezultāti, maksājumu bilances tekošā konta stāvoklis un attīstība, kā arī vienības darbaspēka izmaksu un citu cenu rādītāju analīze. Šie faktori aplūkoti valstu kopsavilkumos pie atsevišķiem uzskaitījumiem kritērijiem. Ņemot vērā euro ieviešanu 1999. gada 1. janvārī, ekija attīstība vairs netiek aplūkota.

Kopsavilkuma tabula. Konverģences ekonomiskie rādītāji

(izņemot valūtas kursa kritēriju)

		SPCI inflācija ¹⁾	Ilgtermiņa procentu likme ²⁾	Valdības budžeta pārpalikums (+) vai deficīts (-) ³⁾	Valdības parāds ³⁾
Čehijas Republika	2004	2.6	4.8	-2.9	30.7
	2005	1.6	3.5	-3.6	30.4
	2006	2.2	3.8	-3.5	30.9
Igaunija	2004	3.0	.	2.3	5.2
	2005	4.1	.	2.3	4.5
	2006	4.3	.	2.5	4.0
Kipra	2004	1.9	5.8	-4.1	70.3
	2005	2.0	5.2	-2.3	69.2
	2006	2.3	4.1	-1.9	64.8
Latvija	2004	6.2	4.9	-0.9	14.5
	2005	6.9	3.9	0.1	12.1
	2006	6.7	3.9	-1.0	11.1
Ungārija	2004	6.8	8.2	-6.5	59.4
	2005	3.5	6.6	-7.8	61.7
	2006	3.5	7.1	-10.1	67.6
Malta	2004	2.7	4.7	-5.0	74.9
	2005	2.5	4.6	-3.2	74.2
	2006	3.1	4.3	-2.9	69.6
Polija	2004	3.6	6.9	-3.9	41.8
	2005	2.2	5.2	-2.5	42.0
	2006	1.2	5.2	-2.2	42.4
Slovākija	2004	7.5	5.0	-3.0	41.6
	2005	2.8	3.5	-3.1	34.5
	2006	4.3	4.3	-3.4	33.0
Zviedrija	2004	1.0	4.4	1.8	50.5
	2005	0.8	3.4	3.0	50.4
	2006	1.5	3.7	2.8	46.7
Atsauces vērtība ⁴⁾		2.8%	6.2%	-3%	60%

Avoti: ECB, Eurostat un Eiropas Komisija.

1) Gada vidējās pārmaiņas (%). 2006. gada dati attiecas uz periodu no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim.

2) Gada vidējā procentu likme. 2006. gada dati attiecas uz periodu no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim.

3) Procentos no IKP. Eiropas Komisijas prognozes 2006. gadam.

4) SPCI inflācijas un ilgtermiņa procentu likmju atsaucē vērtība attiecas uz periodu no 2005. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim, bet valdības budžeta deficīta un valdības parāda atsaucē vērtība – uz 2005. gadu.

2. NACIONĀLO TIESĪBU AKTU ATBILSTĪBA LĪGUMAM

2.1. IEVADS

2.1.1. VISPĀRĪGĀS PIEZĪMES

Saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punktu ECB (un Komisijai) vismaz reizi divos gados vai pēc tādās dalībvalsts pieprasījuma, uz kuru attiecas izņēmums, jā sagatavo ziņojums ES Padomei saskaņā ar 121. panta 1. punktā noteikto kārtību. Katrā ziņojumā jāiekļauj katras dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, nacionālo tiesību aktu, t.sk. NCB statūtu, novērtējums par atbilstību Līguma 108. un 109. pantam un Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem (tālāk tekstā – Statūti). Šādu Līgumā noteiktu pienākumu dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums, sauc arī par tiesisko konvergenci. Novērtējot tiesisko konvergenci, ECB neaprobežojas tikai ar nacionālo tiesību aktu formālu novērtējumu, bet var arī apsvērt, vai attiecīgie nosacījumi atbilst Līguma un Statūtu garam. ECB īpašas bažas rada pēdējā laikā arvien pieaugošās pazīmes, ka uz dažu dalībvalstu NCB lēmējinstīcijām tiek izdarīts spiediens, kas neatbilst Līguma garam attiecībā uz centrālo banku neatkarību. Tāpēc, pirms ECB sniegs kādu galīgu pozitīvu novērtējumu, kurā atzīts, ka dalībvalsts nacionālie tiesību akti atbilst Līgumam un Statūtiem, tā rūpīgi uzraudzīs visas norises.

DALĪBVALSTIS, UZ KURĀM ATTIECAS IZŅĒMUMS, UN TIESISKĀ KONVERĢENCE

ECB izvērtējusi tiesiskās konvergences līmeni Čehijas Republikā, Igaunijā, Kiprā, Latvijā, Ungārijā, Maltā, Polijā, Slovākijā un Zviedrijā, kā arī likumdošanas pasākumus, kas veikti vai kas tām jāveic, lai šo mērķi sasniegtu. Šīs dalībvalstis ir dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmums, t.i., tās vēl nav ieviešas euro. Zviedrija kļuva par dalībvalsti, uz kuru attiecas izņēmums, saskaņā ar 1998. gada maijā pieņemto ES Padomes lēmumu. Attiecībā uz citām dalībvalstīm Akta par pievienošanās nosacījumiem¹ 4. pants nosaka, ka "Katra jaunā dalībvalsts no pievienošanās dienas piedalās Ekonomikas un monetārajā savienībā kā dalībvalsts ar izņēmuma statusu EK Līguma 122. panta izpratnē". Slovēnijas izņēmuma

statuss no 2007. gada 1. janvāra ir atcelts, un tāpēc šajā ziņojumā tā netiek vērtēta. Tāpat kā Slovēnija, arī Lietuva tika vērtēta ECB 2006. gada maija Konverģences ziņojumā un netiks vērtēta šajā ziņojumā. Dānija un Lielbritānija aplūkotas atsevišķi (sk. 2.1.2. sadaļu).

Tiesiskās konverģences vērtēšanas mērķis ir veicināt ES Padomes lēmumu par to, kuras dalībvalstis "izpilda nepieciešamos noteikumus vienotās valūtas ieviešanai". Tiesiskajā jomā šādi nosacījumi īpaši attiecas uz centrālās bankas neatkarību un NCB tiesisko integrāciju Eurosistēmā.

TIESISKĀ NOVĒRTĒJUMA STRUKTŪRA

Tiesiskajā novērtējumā kopumā ievērota iepriekšējo ECB un EMI tiesiskās konverģences ziņojumu – īpaši ECB 2006. gada maija Konverģences ziņojuma (par Lietuvu un Slovēniju), ECB 2004. gada Konverģences ziņojuma (par Čehijas Republiku, Igauniju, Kipru, Latviju, Lietuvu, Ungāriju, Maltu, Poliju, Slovēniju, Slovākiju un Zviedriju), 2002. gada Konverģences ziņojuma (par Zviedriju) un 2000. gada Konverģences ziņojuma (par Grieķiju un Zviedriju), kā arī EMI 1998. gada Konverģences ziņojuma – uzbūve. Nacionālo tiesību aktu atbilstība aplūkota, ņemot vērā arī jebkādas tiesību aktu grozījumus, kas stājās spēkā pirms 2006. gada 17. novembra.

2.1.2. DĀNIJA UN LIELBRITĀNIJA

Šajā ziņojumā nav aplūkotas Dānija un Lielbritānija – dalībvalstis ar īpašu statusu, kuras vēl nav ieviešas euro.

Līgumam pievienotajā Protokolā par atsevišķām prasībām Dānijai noteikts, ka Dānijas valdībai jāsniedz ES Padomei paziņojums par nostāju attiecībā uz dalību EMS trešajā posmā, pirms Padome veic novērtējumu saskaņā ar Līguma

¹ Akts par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā (OV L 236, 23.09.2003., 33. lpp.).

121. panta 2. punktu. Dānija jau sniegusi paziņojumu, ka nepiedalīsies EMS trešajā posmā. Saskaņā ar Protokola 2. pantu tas nozīmē, ka Dānija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums. No tā Dānijai izrietošie nosacījumi tika iekļauti Lēmumā, ko pieņēma valstu vai valdību vadītāji Edinburgas augstākā līmeņa sanāksmē 1992. gada 11. un 12. decembrī. Saskaņā ar šo Lēmumu Dānija saglabā līdzšinējās tiesības monetārās politikas jomā atbilstoši nacionālajiem likumiem un noteikumiem, t.sk. *Danmarks Nationalbank* tiesības monetārās politikas jomā. Tā kā Dānijai tiek piemērots Līguma 108. pants, *Danmarks Nationalbank* jāatbilst centrālās bankas neatkarības prasībām. EMI 1998. gada Konverģences ziņojumā secināts, ka šis noteikums ir izpildīts. Sakarā ar Dānijas īpašo statusu tās konverģences līmenis nav vērtēts kopš 1998. gada. Tik ilgi, kamēr Dānija nav ES Padomei paziņojusi par nodomu ieviest euro, *Danmarks Nationalbank* nav jābūt tiesiski integrētai Eurosistēmā un Dānijas tiesību akti nav jāpielāgo.

Saskaņā ar Līgumam pievienoto Protokolu par atsevišķām prasībām Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajai Karalistei Lielbritānijai nav pienākuma iesaistīties EMS trešajā posmā, ja tā nav paziņojusi ES Padomei par šādu nodomu. Lielbritānija 1997. gada 30. oktobrī paziņoja Padomei, ka tā neplāno ieviest euro 1999. gada 1. janvārī, un situācija nav mainījusies. Pamatojoties uz šo paziņojumu, atsevišķi Līguma (t.sk. 108. un 109. panta) un Statūtu nosacījumi neattiecas uz Lielbritāniju. Tāpēc pašlaik nav likumīgas prasības nodrošināt, lai nacionālie tiesību akti (t.sk. Anglijas Bankas statūti) atbilstu Līgumam un Statūtiem.

2.2. PIELĀGOŠANAS IESPĒJAS

2.2.1. PIELĀGOŠANAS JOMAS

Lai noteiktu jomas, kurās nepieciešama nacionālo tiesību aktu pielāgošana, tiek vērtēti šādi jautājumi:

- atbilstība NCB neatkarības noteikumiem Līgumā (108. pants) un Statūtos (7. un 14.2. pants), kā arī atbilstība konfidencialitātes noteikumiem (Statūtu 38. pants),
- atbilstība monetārās finansēšanas aizliegumam (Līguma 101. pants) un privileģētā piekļuve (Līguma 102. pants), un vienotas euro rakstības ievērošana, kas prasīta Kopienas tiesībās, un
- NCB tiesiskā integrācija Eurosistēmā (īpaši saistībā ar Statūtu 12.1. un 14.3. pantu).

2.2.2. "ATBILSTĪBA" PRETĒJI "SASKAŅOŠANAI"

Līguma 109. pantā noteikta nacionālo tiesību aktu "atbilstība" Līgumam un Statūtiem, tāpēc visas neatbilstības jānovērš. Šā nosacījuma izpildes nepieciešamību neietekmē ne Līguma un Statūtu prioritāte pār nacionālajiem tiesību aktiem, ne neatbilstību raksturs.

Nacionālajiem tiesību aktiem izvirzītā "atbilstības" prasība nenozīmē, ka Līgums nosaka prasību "saskaņot" NCB statūtus *inter se* vai ar Statūtiem. Nacionālās atšķirības var turpināt pastāvēt tiktāl, ciktāl tās neapdraud Kopienas ekskluzīvo kompetenci monetārajās jautājumos. Statūtu 14.4. pantā tiešām noteikts, ka NCB atļauts veikt funkcijas, kas atšķiras no Statūtos noteiktajām funkcijām, ar noteikumu, ka to izpilde netraucē ECBS mērķu un uzdevumu izpildi. Nosacījumi, kas atļauj šādu papildu funkciju iekļaušanu NCB statūtos, skaidri atspoguļo situācijas, kurās var saglabāties atšķirības. Tātad termins "atbilstošs" vairāk norāda, ka nacionālie tiesību akti un NCB statūti jākorrigē tā, lai novērstu neatbilstības Līgumam un Statūtiem un nodrošinātu NCB integrāciju ECBS nepieciešamajā līmenī. Īpaši jāmaina jebkādi nosacījumi, kas ierobežo Līgumā noteikto NCB neatkarību un tās kā ECBS neatņemamas daļas darbību. Tāpēc paļaušanās vienīgi uz Kopienas tiesību aktu prioritāti pār nacionālajiem tiesību aktiem nav pietiekama, lai to panāktu.

Līguma 109. pantā noteiktais pienākums aptver vienīgi neatbilstību Līgumam un Statūtiem.

Tomēr nacionālie tiesību akti, kas neatbilst Kopienas sekundārajiem tiesību aktiem, ir ar tiem jāsaskaņo. Kopienas tiesību aktu prioritāte neskar nacionālo tiesību aktu pielāgošanas pienākumu. Šī vispārīgā prasība izriet ne vien no Līguma 109. panta, bet arī no Eiropas Kopienu tiesas prakses.²

Līgums un Statūti neparedz veidu, kādā jāpanāk nacionālo tiesību aktu atbilstība. To var veikt, izdarot atsauces uz Līgumu un Statūtiem vai inkorporējot to nosacījumus un atsauces uz tiem, vai novēršot neatbilstības, vai apvienojot visas minētās metodes.

Turklāt Kopienas institūcijām un dalībvalstīm jāizmanto arī konsultācijas ar ECB par tās kompetencē saskaņā ar Līguma 105. panta 4. punktu un Statūtu 4. pantu esošo tiesību aktu projektu nosacījumiem, lai nodrošinātu un saglabātu nacionālo tiesību aktu atbilstību Līgumam un Statūtiem. Padomes 1998. gada 29. jūnija Lēmums 98/415/EK par valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem³ nepārprotami prasa dalībvalstīm veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu šā pienākuma izpildi.

2.3. NCB NEATKARĪBA

Attiecībā uz centrālās bankas neatkarību un konfidencialitāti dalībvalstīs, kas ES pievienojās 2004. gadā, bija jāsaskaņo nacionālie tiesību akti, lai izpildītu attiecīgos Līguma un Statūtu nosacījumus un tie stātos spēkā 2004. gada 1. maijā. Zviedrijai nepieciešamā saskaņošana bija jāveic līdz ECBS nodibināšanai 1998. gada 1. jūnijā.

2.3.1. CENTRĀLĀS BANKAS NEATKARĪBA

EMI 1997. gadā izstrādāja centrālo banku neatkarības pamatpazīmju sarakstu (tas vēlāk detalizēti aprakstīts 1998. gada Konverģences ziņojumā), kas tolaik bija dalībvalstu nacionālo tiesību aktu, īpaši NCB statūtu, novērtējuma pamats. Centrālās bankas neatkarības jēdziens ietver dažādus neatkarības veidus, t.i.,

funkcionālo, institucionālo, personisko un finansiālo, kas vērtējami atsevišķi. Dažu pēdējo gadu laikā šo centrālās bankas neatkarības aspektu analīze precizēta ECB pieņemtajos atzinumos. Šie aspekti veido pamatu to dalībvalstu nacionālo tiesību aktu un Līguma un Statūtu konverģences pakāpes novērtējumam, uz kurām attiecas izņēmums.

FUNKCIONĀLĀ NEATKARĪBA

Centrālās bankas neatkarība nav pašmērķis, bet gan līdzeklis tāda mērķa sasniegšanai, kam jābūt skaidri noteiktam un dominējošam salīdzinājumā ar jebkuru citu mērķi. Funkcionālajai neatkarībai nepieciešams katras NCB galveno mērķi noteikt nepārprotami, juridiski precīzi un saskaņā ar Līgumā noteikto galveno mērķi – cenu stabilitāti. To sasniegt palīdz NCB nodrošināšana ar līdzekļiem un instrumentiem, kas vajadzīgi šāda mērķa sasniegšanai neatkarīgi no jebkuras citas institūcijas. Līguma prasība attiecībā uz centrālās bankas neatkarību atspoguļo vispārējo viedokli, ka galveno mērķi – cenu stabilitāti – vislabāk nodrošinās pilnīgi neatkarīga institūcija ar precīzi formulētām pilnvarām. Centrālo banku neatkarība pilnībā savienojama ar NCB atbildību par to pieņemtajiem lēmumiem, kas ir svarīgs aspekts, lai veicinātu uzticēšanos banku neatkarīgajam statusam. Tas ietver caurredzamību un dialogu ar trešajām personām.

Saistībā ar termiņiem Līgumā nav precīzi noteikts, kad to dalībvalstu NCB, uz kurām attiecas izņēmums, jāatbilst galvenajam cenu stabilitātes mērķim, kas noteikts Līguma 105. panta 1. punktā un Statūtu 2. pantā. Zviedrijas gadījumā jautājums bija par to, vai šim pienākumam būtu jāsākas no ECBS nodibināšanas brīža vai no euro ieviešanas brīža. Attiecībā uz dalībvalstīm, kas ES pievienojās 2004. gada 1. maijā, jautājums ir par to, vai tam būtu jāsākas no šā datuma vai no euro ieviešanas brīža. Kaut gan Līguma 105. panta

2 Sk. arī Lietu 167/73 "Eiropas Kopienu Komisija pret Francijas Republiku" [1974] ECR 359 (*Code du Travail Maritime*).

3 OV L 189, 03.07.1998., 42. lpp.

1. punkts neattiecas uz dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums (sk. Līguma 122. panta 3. punktu), Statūtu 2. pants attiecas uz šādām dalībvalstīm (sk. Statūtu 43.1. pantu). ECB uzskata, ka pienākums par NCB galveno mērķi noteikt cenu stabilitāti sākas no 1998. gada 1. jūnija Zviedrijas gadījumā un no 2004. gada 1. maija – to dalībvalstu gadījumā, kuras šajā datumā pievienojās ES. Tas pamatojas uz to, ka viens no Kopienas pamatprincipiem, t.i., cenu stabilitāte (Līguma 4. panta 3. punkts), piemērojams arī dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums. Tas pamatojas arī uz Līguma mērķi visām dalībvalstīm censties panākt makroekonomisko konvergenci, t.sk. cenu stabilitāti, kas ir šo regulāro ECB un Komisijas ziņojumu nolūks. Šāds secinājums balstās arī uz nepieciešamo centrālās bankas neatkarības *ratio legis*, kas ir pamatota tikai tad, ja vispārējais cenu stabilitātes mērķis ir prioritāte.

Valstu novērtējumi šajā ziņojumā balstās uz šiem secinājumiem par dalībvalstu ar izņēmuma statusu NCB pienākuma termiņu cenu stabilitātes kā galvenā mērķa noteikšanai.

INSTITUCIONĀLĀ NEATKARĪBA

Institucionālās neatkarības princips nepārprotami pausts Līguma 108. pantā un Statūtu 7. pantā. Šo pantu nosacījumi aizliedz NCB un to lēmējinstītūciju locekļiem lūgt vai saņemt norādījumus no Kopienas iestādēm vai institūcijām, no jebkuras dalībvalsts valdības vai kādas citas institūcijas. Turklāt tie aizliedz Kopienas iestādēm un institūcijām un dalībvalstu valdībām censties ietekmēt tos NCB lēmējinstītūciju locekļus, kuru lēmumi var ietekmēt NCB veicamo ar ECBS saistīto uzdevumu izpildi.

Vienalga, vai NCB ir valsts institūcija, īpaša valsts tiesībām pakļauta institūcija vai tikai akciju sabiedrība, pastāv risks, ka īpašnieks, pamatojoties uz īpašumtiesībām, var ietekmēt tās lēmumu pieņemšanu attiecībā uz uzdevumiem, kas saistīti ar ECBS. Šāda ietekme, kas īstenota vai nu izmantojot akcionāru tiesības, vai citādi, var ietekmēt NCB neatkarību, tāpēc tā jāierobežo ar likumu.

Aizliegums sniegt norādījumus

Trešo personu tiesības sniegt norādījumus NCB, to lēmējinstītūcijām vai šo lēmējinstītūciju locekļiem nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, ja tas skar ar ECBS saistītus uzdevumus.

Aizliegums apstiprināt, apturēt, anulēt vai atlikt lēmumus

Trešo personu tiesības apstiprināt, apturēt, anulēt vai atlikt NCB lēmumus nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, ja tas skar ar ECBS saistītus uzdevumus.

Aizliegums uz likumiska pamata cenzēt lēmumus

Citu institūciju, izņemot neatkarīgas tiesas, tiesības uz likumiska pamata cenzēt lēmumus, kas saistīti ar ECBS uzdevumu izpildi, nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, jo šo uzdevumu izpildi nedrīkst politiski pārvērtēt. NCB prezidenta tiesības apturēt ECBS vai NCB lēmējinstītūcijas likumīgi pieņemtu lēmumu izpildi un pēc tam tos iesniegt politiskajām institūcijām galīgā lēmuma pieņemšanai būtu līdzvērtīgas norādījumu lūgšanai no trešajām personām.

Aizliegums ar balsstiesībām piedalīties NCB lēmējinstītūcijās

Trešo personu pārstāvju dalība NCB lēmējinstītūcijās ar tiesībām balsot par jautājumiem, kas skar NCB veicamo ar ECBS saistīto uzdevumu izpildi, pat ja šāda balss nav izšķiroša, nav savienojama ar Līgumu un Statūtiem.

Aizliegums *ex ante* sniegt ieteikumus par NCB lēmumiem

NCB ar likumu noteikts pienākums *ex ante* konsultēties ar trešajām personām nodrošina tām oficiālu mehānismu galīgā lēmuma ietekmēšanai, tāpēc nav savienojams ar Līgumu un Statūtiem.

Tomēr NCB un trešo personu dialogs, pat ja tā pamatā ir likumā noteikti pienākumi sniegt informāciju un apmainīties viedokļiem, atbilst centrālās bankas neatkarībai ar nosacījumu, ka:

- nenotiek iejaukšanās NCB lēmējinstītūciju locekļu neatkarībā;
- pilnībā tiek respektēts NCB prezidentu kā ECB Ģenerālpadomes locekļu īpašais statuss;
- tiek ievērotas Statūtos noteiktās konfidencialitātes prasības.

NCB lēmējinstītūciju locekļu pienākumu apstiprināšana

Statūtu nosacījumos attiecībā uz trešo personu (piemēram, valdību) īstenoto NCB lēmējinstītūciju locekļu pienākumu apstiprināšanu (piemēram, saistībā ar pārskatiem) jāietver atbilstošas garantijas, lai šādas pilnvaras neaizskartu atsevišķa NCB locekļa spējas patstāvīgi pieņemt lēmumus par uzdevumiem, kas saistīti ar ECBS (vai izpildīt ECBS līmenī pieņemtos lēmumus). Šajā nolūkā NCB statūtos ieteikts iekļaut skaidri paustu noteikumu.

PERSONISKĀ NEATKARĪBA

Centrālās bankas neatkarību aizsargā arī Statūtu noteikums par NCB lēmējinstītūciju locekļu amata pilnvaru termiņa nodrošinājumu. Prezidenti ir ECB Ģenerālpadomes locekļi. Statūtu 14.2. pantā noteikts, ka NCB statūtos īpaši jāparedz minimālais prezidenta amata pilnvaru termiņš – pieci gadi. Nodrošināta arī aizsardzība pret prezidentu patvarīgu atbrīvošanu no amata, nosakot, ka viņus var atbrīvot no amata tikai tad, ja prezidents vairs neatbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi pienākumu veikšanai, vai izdarījis smagu pārkāpumu, kā arī paredzot iespēju apstrīdēt lēmumu Eiropas Kopienų Tiesā. NCB statūtiem jāatbilst šim noteikumam, kā noteikts tālāk tekstā.

Prezidentu minimālais amata pilnvaru termiņš

Saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu NCB statūtiem jāparedz, ka minimālais prezidenta amata pilnvaru termiņš ir pieci gadi. Tas neaizliedz ilgākus amata pilnvaru termiņus, savukārt neierobežotam amata pilnvaru termiņam nav nepieciešama statūtu pielāgošana, ja prezidenta atbrīvošanas no amata iemesli atbilst Statūtu 14.2. pantam. Ja tiek grozīti NCB statūti, tiesību

aktam, ar kuru tiek veikti grozījumi, jānodrošina prezidenta un citu lēmējinstītūciju locekļu, kuri var aizstāt prezidentu, amata pilnvaru termiņa aizsardzība.

Pamatojums prezidentu atbrīvošanai no amata

NCB statūtiem jānodrošina, ka prezidentus nevar atbrīvot no amata tādu iemeslu dēļ, kuri nav minēti Statūtu 14.2. pantā. Šīs prasības mērķis ir neļaut prezidentu apstiprināšanā iesaistītajām iestādēm, īpaši valdībai vai parlamentam, patvarīgi atbrīvot viņus no amata. NCB statūtos vai nu jāmin atbrīvošanas iemesli saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu, vai arī nav jāiekļauj atbrīvošanas iemeslu uzskaitījums, jo uz NCB tieši attiecas Statūtu 14.2. panta noteikumi.

Pārējo ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistīto NCB lēmējinstītūciju locekļu amata pilnvaru termiņa nodrošinājums un pamatojums atbrīvošanai no amata

Personiskā neatkarība būtu apdraudēta, ja tādi paši noteikumi, kādi nodrošina prezidenta amata pilnvaru termiņu un pamatojumu atbrīvošanai no amata, netiktu piemēroti arī citiem NCB lēmējinstītūciju locekļiem, kuri veic ar ECBS saistītu uzdevumu izpildi.⁴ Vienlīdzīgu amata pilnvaru termiņa nodrošinājumu nosaka vairākas Līguma un Statūtu normas. Statūtu 14.2. pantā nav noteikts, ka amata pilnvaru termiņa nodrošinājums attiecas tikai uz NCB prezidentiem, bet Līguma 108. pants un Statūtu 7. pants attiecas uz NCB "lēmējinstītūciju locekļiem", ne tikai konkrēti uz NCB prezidentiem. Tas ir īpaši svarīgi, ja NCB prezidents ir "pirmais starp līdžīgiem" kolēģiem ar vienādām balsstiesībām vai ja šiem citiem locekļiem varētu nākties aizstāt amatā NCB prezidentu.

⁴ Sk. 8. punktu ECB 2005. gada 4. augusta Atzinumā CON/2005/26 pēc *Národná banka Slovenska* pieprasījuma par likumprojektu, ar ko groza Aktu Nr. 566/1992 Coll. par *Národná banka Slovenska*, ar grozījumiem un par noteiktu likumu grozījumiem un 3.3. punktu ECB 2006. gada 25. augusta Atzinumā CON/2006/44 pēc *Banca d'Italia* pieprasījuma par grozītajiem *Banca d'Italia* statūtiem.

Tiesības uz lēmumu apstrīdēšanu tiesā

Lai ierobežotu politisko rīcības brīvību, vērtējot iemeslus atbrīvošanai no amata, NCB lēmējinstītūciju locekļiem jāparedz tiesības neatkarīgā tiesā apstrīdēt jebkuru lēmumu par viņu atbrīvošanu no amata.

Statūtu 14.2. pantā noteikts, ka no amata atbrīvoti NCB prezidenti šo lēmumu var apstrīdēt Eiropas Kopienų Tiesā. Nacionālajos tiesību aktos vai nu būtu jāiekļauj atsauce uz Statūtiem, vai arī nav jāmin tiesības apstrīdēt lēmumu Eiropas Kopienų Tiesā (jo Statūtu 14.2. panta nosacījumi ir tieši piemērojami).

Nacionālajos tiesību aktos arī jāparedz tiesības valsts tiesās apstrīdēt lēmumu par citu ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistīto NCB lēmējinstītūciju locekļu atbrīvošanu no amata. Šīs tiesības var būt gan vispārējo tiesību aktu jautājums, gan īpaša norma. Lai gan var apgalvot, ka šīs tiesības ir nodrošinātas saskaņā ar vispārējiem tiesību aktiem, juridiskās precizitātes dēļ būtu ieteicams konkrēti noteikt šādas apstrīdēšanas tiesības.

Nodrošinājums pret interešu konfliktu

Attiecībā uz personisko neatkarību jānovērš arī jebkādu interešu konfliktu rašanās, pildot NCB lēmējinstītūciju locekļu pienākumus NCB (NCB prezidentiem – arī ECB lēmējinstītūciju locekļu pienākumus) un citas ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistītu NCB lēmējinstītūciju locekļu iespējamās funkcijas, kuras varētu apdraudēt šo locekļu personisko neatkarību. Principā dalība ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistītā lēmējinstītūcijā nav savienojama ar citām funkcijām, kas varētu izraisīt interešu konfliktu. Īpaši šādi lēmējinstītūciju locekļi nedrīkst ieņemt amatus vai viņiem nedrīkst būt intereses, kas varētu ietekmēt viņu darbību, pārstāvēt likumdevējas institūcijas vai valdību, reģionu vai vietējā līmeņa pārvaldes institūcijas, vai saistībā ar dalību komercorganizācijās. Sevišķi jāuzmanās, lai novērstu potenciālos interešu konfliktus saistībā ar lēmējinstītūciju locekļiem, kuriem nav izpildfunkciju.

FINANSIĀLĀ NEATKARĪBA

Pat ja NCB ir pilnīgi nodrošināta funkcionālā, institucionālā un personiskā neatkarība (t.i., to garantē NCB statūti), tās kopējā neatkarība būtu apdraudēta, ja tā nevarētu savu pilnvaru pildīšanai (t.i., ar ECBS saistītu uzdevumu izpildei saskaņā ar Līgumu un Statūtiem) autonomi izmantot pietiekamus finanšu resursus.

Dalībvalstis nedrīkst pieļaut, ka to NCB nav pietiekamu finanšu līdzekļu ar ECBS vai Eurosistēmu saistīto uzdevumu veikšanai. Jāatzīmē, ka arī Statūtu 28.1. un 30.4. pants paredz prasīt NCB turpmāk veikt ieguldījumus ECB kapitālā un ieskaitīt papildu līdzekļus valūtas rezervēs.⁵ Turklāt Statūtu 33.2. pantā noteikts,⁶ ka gadījumos, ja ECB radušies zaudējumi, kurus nav iespējams pilnībā segt no vispārējo rezervju fonda, ECB Padome var pieņemt lēmumu norakstīt atlikušos zaudējumus no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli summām, kas piešķirtas NCB, nepārsniedzot šīs summas. Finanšiālās neatkarības princips prasa, lai šo nosacījumu izpilde tomēr ļautu NCB netraucēti veikt savas funkcijas.

Turklāt finanšiālās neatkarības princips nozīmē arī to, ka NCB rīcībā jābūt pietiekamiem līdzekļiem, lai veiktu ne tikai ar ECBS saistītos, bet arī nacionālos uzdevumus (piemēram, NCB pārvaldes un darbības finansēšanu).

Tāpēc finanšiālās neatkarības koncepcija jāvērtē no viedokļa, vai kādai trešajai personai nav iespējas tieši vai netieši ietekmēt ne tikai NCB funkcijas, bet arī tās spēju (gan cilvēkresursu, gan pietiekamu finanšu līdzekļu ziņā) īstenot savas pilnvaras. Šajā sakarā četri tālāk izklāstītie finanšiālās neatkarības aspekti ir īpaši

5 Statūtu 30.4. pants attiecas vienīgi uz Eurosistēmas dalībniekiem.

6 Statūtu 33.2. pants attiecas vienīgi uz Eurosistēmas dalībniekiem.

nozīmīgi, un daži tikai nesen ir precizēti.⁷ Tās ir finansiālās neatkarības iezīmes, attiecībā uz kurām NCB ir visneaizsargātākās pret ārējo ietekmi.

Budžeta noteikšana

Ja trešajai personai ir tiesības noteikt vai ietekmēt NCB budžetu, tas nav savienojams ar finansiālo neatkarību, ja vien likumā nav iekļauts pants par aizsargmehānismu, paredzot, ka šādas tiesības neietekmē NCB ar ECBS saistīto uzdevumu veikšanai nepieciešamos finanšu līdzekļus.

Grāmatvedības noteikumi

Pārskati jā sagatavo saskaņā ar vispārējiem grāmatvedības noteikumiem vai ar NCB lēmējinstītūciju pieņemtajiem noteikumiem. Ja šos noteikumus pieņēmušas trešās personas, tad šajos noteikumos vismaz jāņem vērā NCB lēmējinstītūciju priekšlikumi.

Gada pārskati jāapstiprina NCB lēmējinstītūcijām, piedaloties neatkarīgiem grāmatvežiem, un var arī pieprasīt, lai tos *ex post* apstiprina trešās personas (piemēram, valdība, parlaments). NCB lēmējinstītūcijām vajadzētu spēt neatkarīgi un profesionāli lemt par peļņas aprēķināšanu.

Ja NCB darbība pakļauta valsts revīzijas instītūcijas kontrolei vai tādas līdzīgas iestādes kontrolei, kurai uzticēts pienākums kontrolēt valsts finanses, tās apjomam jābūt skaidri noteiktam normatīvajos aktos un tā nedrīkst ietekmēt NCB neatkarīgo ārējo revidentu darbību, kā paredz Statūtu 27.1. pants. Valsts revīzija jāveic, balstoties uz nepolitiskiem, neatkarīgiem un tīri profesionāliem pamatiem.

Peļņas sadale, NCB kapitāls un finanšu nosacījumi

NCB statūti var noteikt, kā sadalāma peļņa. Ja šādu nosacījumu nav, lēmums par peļņas sadali būtu jāpieņem NCB lēmējinstītūcijām, balstoties uz profesionāliem apsvērumiem un neatkarīgi no trešo personu ieskatiem, ja vien nepastāv nepārprotams aizsargmehānisma nosacījums, kas paredz, ka tas neietekmē

finanšu līdzekļus, kuri nepieciešami, lai NCB varētu veikt ar ECBS saistītos uzdevumus.

Dalībvalsts nedrīkst noteikt NCB kapitāla samazinājumu bez NCB lēmējinstītūciju *ex ante* piekrišanas; tas noteikts, lai nodrošinātu pietiekamu finanšu līdzekļu saglabāšanu NCB kā ECBS dalībnieces pilnvaru izpildei saskaņā ar Līguma 105. panta 2. punktu un Statūtiem. Attiecībā uz finanšu nosacījumiem jeb aizsardzības mehānismiem NCB jābūt tiesībām neatkarīgi izstrādāt finanšu nosacījumus, lai aizsargātu sava kapitāla un aktīvu reālo vērtību.

Pārraudzības instītūciju finansiālā atbildība

Dažās dalībvalstīs finanšu pārraudzības instītūcijas iekļautas NCB. Ja šīs instītūcijas pakļautas NCB neatkarīgajai lēmumu pieņemšanai, problēmu nav. Tomēr, ja likums paredz, ka šīs pārraudzības instītūcijas pieņem atsevišķus lēmumus, ir svarīgi nodrošināt, lai šie lēmumi neapdraudētu NCB finanses kopumā. Tādos gadījumos nacionālajiem tiesību aktiem jāparedz, ka NCB ir galīgā kontrole pār jebkuru pārraudzības instītūciju lēmumu, kas varētu ietekmēt NCB neatkarību, īpaši tās finansiālo neatkarību.

2.3.2. KONFIDENCIALITĀTE

Profesionālās slepenības pienākums ECB un NCB darbiniekiem saskaņā ar Statūtu 38. pantu varētu radīt līdzīgus nosacījumus NCB statūtos vai dalībvalsts tiesību aktos. Kopienas tiesību aktu un saskaņā ar tiem pieņemto noteikumu

7 Galvenie ECB atzinumi šajā jomā ir:

- 2002. gada 5. jūnija Atzinums CON/2002/16 pēc Īrijas Finanšu departamenta pieprasījuma par projektu 2002. gada likumam par *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland*;
- 2003. gada 15. oktobra Atzinums CON/2003/22 pēc Somijas Finanšu ministrijas pieprasījuma par valdības priekšlikuma projektu, kas groza *Suomen Pankki* normatīvo aktu un citus saistītos normatīvos aktus;
- 2003. gada 2. decembra Atzinums CON/2003/27 pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas pieprasījuma par federālā likuma projektu par Nacionālo Pētniecības, tehnoloģiju un attīstības fondu;
- 2004. gada 20. janvāra Atzinums CON/2004/1 pēc Somijas Parlamenta Finanšu komitejas pieprasījuma par valdības priekšlikuma projektu, kas groza *Suomen Pankki* normatīvo aktu un citus saistītos normatīvos aktus.

prioritāte nozīmē arī to, ka nacionālie tiesību akti par trešo personu piekļuvi dokumentiem nevar būt iemesls ECBS konfidencialitātes režīma pārkāpumiem.

2.4. MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS UN PRIVILEĢĒTAS PIEKĻUVES AIZLIEGUMS

2.4.1. MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS AIZLIEGUMS

Monetārās finansēšanas aizliegums noteikts Līguma 101. panta 1. punktā, kas aizliedz ECB vai dalībvalstu NCB sniegt konta pārtēriņa iespējas vai jebkāda cita veida kredīta iespējas Kopienas iestādēm vai organizācijām, centrālajām valdībām, reģionālajām, vietējām vai citām varas iestādēm, citām publisko tiesību organizācijām vai dalībvalstu valsts uzņēmumiem un aizliedz ECB vai NCB tieši pirkt no šīm valsts sektora struktūrām parāda instrumentus. Līgumā ietverts viens atbrīvojums no aizlieguma: to nepiemēro valsts īpašumā esošām kredītiestādēm, uz kurām centrālo banku rezervju saņemšanas kontekstā jāattiecinā tādi paši noteikumi kā uz privātām kredītiestādēm (Līguma 101. panta 2. punkts). Turklāt ECB un NCB var darboties kā minēto valsts sektora struktūru fiskālie aģenti (Statūtu 21.2. pants). Monetārās finansēšanas aizlieguma piemērošanas precīza joma norādīta Padomes 1993. gada 13. decembra Regulā (EK) Nr. 3603/93, kas precizē definīcijas Līguma 104. pantā un 104.b panta 1. punktā minētā privileģētā režīma aizlieguma piemērošanai⁸ (pašlaik 101. pants un 103. panta 1. punkts) un kas nepārprotami nosaka, ka aizliegums aptver jebkuru valsts sektora saistību finansējumu attiecībā uz trešajām personām.

Monetārās finansēšanas aizliegums ir ārkārtīgi nozīmīgs, lai nodrošinātu to, ka netiek ietekmēts monetārās politikas galvenais mērķis (t.i., saglabāt cenu stabilitāti). Turklāt centrālās bankas veikta valsts sektora finansēšana mazina fiskālās disciplīnas ievērošanas nepieciešamību. Tāpēc, lai nodrošinātu aizlieguma striktu piemērošanu, tas jātulko paplašināti, pakļaujot tikai dažiem ierobežotiem atbrīvojumiem, kas

noteikti Līguma 101. panta 2. punktā un Regulā (EK) Nr. 3603/93. ECB vispārējā nostāja saistībā ar nacionālo tiesību aktu atbilstību aizliegumam galvenokārt veidota, dalībvalstīm apspriežoties ar ECB par nacionālo tiesību aktu projektiem saskaņā ar Līguma 105. panta 4. punktu.⁹

NACIONĀLIE TIESĪBU AKTI, KAS TRANSPONĒ MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS AIZLIEGUMU

Kopumā nav nepieciešams transponēt Līguma 101. pantu, ko papildina Regula (EK) Nr. 3603/93, nacionālajos tiesību aktos, jo gan Līgums, gan Regula ir tieši piemērojami. Ja nacionālie tiesību akti tomēr atspoguļo šīs tieši

⁸ OV L 332, 31.12.1993., 1. lpp.

⁹ Daži EMI/ECB atzinumi šajā jomā:

– 1995. gada 10. maija Atzinums CON/95/8 pēc Zviedrijas Finanšu ministrijas pieprasījuma saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma ("Līgums") 109. panta f) punkta 6) apakšpunktu un EMI Statūtu ("Statūti") 5.3. pantu par valdības likumprojektu, ar ko nosaka monetārās finansēšanas aizliegumu ("Likums");

– 1997. gada 27. augusta Atzinums CON/97/16 pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas pieprasījuma saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma ("Līgums") 109. panta f) punkta 6) apakšpunktu un EMI Statūtu 5.3. pantu, kas precizēts Padomes 1993. gada 22. novembra Lēmumā (93/717/EK) ("Lēmums"), par federālā akta projektu par Austrijas dalību Jaunajā aizņemšanās kārtībā no Starptautiskā Valūtas fonda;

– 2001. gada 11. oktobra Atzinums CON/2001/32 pēc Portugāles Finanšu ministrijas pieprasījuma par likumprojektu, kas groza kredītiestāžu un finanšu sabiedrību tiesisko regulējumu;

– 2003. gada 2. decembra Atzinums CON/2003/27 pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas lūguma par federālā likuma projektu par Nacionālo Pētniecības, tehnoloģiju un attīstības fondu;

– 2005. gada 3. februāra Atzinums CON/2005/1 pēc Itālijas Ekonomikas un finanšu ministrijas pieprasījuma par likumprojektu, kas groza 1999. gada 25. janvāra Likumu Nr. 7, kurš grozīts ar 1999. gada 25. marta Likumu Nr. 74, par steidzamiem noteikumiem Itālijas dalībai Starptautiskā Valūtas fonda intervencēs, lai novērstu smagas finanšu krīzes tā dalībvalstīs;

– 2005. gada 15. jūlija Atzinums CON/2005/24 pēc Čehijas Republikas Finanšu ministrijas pieprasījuma par likumprojektu par finanšu tirgus uzraugu integrāciju,

– 2005. gada 11. augusta Atzinums CON/2005/29 pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas pieprasījuma par federālā likuma projektu par Austrijas līdzdalības iemaksu Starptautiskā Valūtas fonda pārvaldītā trasta fondā zemu ienākumu attīstības valstīm, kuras skārušas dabas katastrofas;

– 2005. gada 1. decembra Atzinums CON/2005/50 pēc *Národná banka Slovenska* pieprasījuma par likumprojektu, kas groza Aktu Nr. 118/1996 Coll. par banku noguldījumu aizsardzību un par grozījumiem dažos likumos (ar grozījumiem);

– 2005. gada 30. decembra Atzinums CON/2005/60 pēc *Lietuvos bankas* pieprasījuma par likuma, kas groza *Lietuvos bankas* normatīvo aktu, projektu.

piemērojamās Kopienas tiesību normas, tie nedrīkst sašaurināt monetārās finansēšanas aizlieguma piemērošanas jomu vai paplašināt Kopienas tiesību aktos pieejamos atbrīvojumus. Piemēram, nacionālie tiesību akti, kas nosaka, ka NCB finansē dalībvalsts finansiālās saistības pret starptautiskajām finanšu iestādēm (izņemot SVF, kā noteikts Regulā (EK) Nr. 3603/93) vai trešajām valstīm, neatbilst monetārās finansēšanas aizliegumam.

VALSTS SEKTORA VAI VALSTS SEKTORA SAISTĪBU PRET TREŠAJĀM PERSONĀM FINANSĒŠANA

Nacionālie tiesību akti nedrīkst prasīt NCB finansēt citu valsts sektora struktūru funkciju izpildi vai valsts sektora saistības pret trešajām personām. Piemēram, nacionālie tiesību akti, kas ļauj vai liek NCB finansēt tiesu iestādes vai līdzīgas tiesas struktūras, kas ir neatkarīgas no NCB un darbojas kā valsts iestādes, neatbilst monetārās finansēšanas aizliegumam.

VALSTS SEKTORA SAISTĪBU PĀRŅEMŠANA

Nacionālie tiesību akti, kas prasa NCB pārņemt agrāk neatkarīgas valsts iestādes saistības kādu uzdevumu un pienākumu reorganizācijas rezultātā (piemēram, nododot NCB dažus uzraudzības uzdevumus, ko iepriekš veica valsts vai neatkarīgas valsts varas iestādes vai struktūras), iepriekš nenodrošinot NCB pret finanšu saistībām, kas izriet no šādu agrāk neatkarīgu valsts iestāžu iepriekšējām darbībām, nav savienojami ar monetārās finansēšanas aizliegumu.

FINANSIĀLS ATBALSTS KREDĪTIESTĀDĒM VAI FINANŠU IESTĀDĒM

Nacionālie tiesību akti, kas nosaka, ka NCB sniedz kredītiestādēm ar centrālās bankas uzdevumiem (piemēram, monetārā politika, maksājumu sistēmas vai īslaicīgas likviditātes atbalsta operācijas) nesaistītu finansējumu, īpaši lai atbalstītu maksātspējīgas kredītiestādes vai citas finanšu iestādes, nav savienojami ar monetārās finansēšanas aizliegumu.

FINANSIĀLS ATBALSTS NOGULDĪJUMU APDROŠINĀŠANAS UN IEGULDĪTĀJU KOMPENSĀCIJAS SISTĒMĀM

Direktīva par noguldījumu garantiju sistēmām¹⁰ un Direktīva par ieguldītāju kompensāciju sistēmām¹¹ paredz, ka noguldījumu garantiju sistēmu un ieguldītāju kompensāciju sistēmu izmaksas sedz attiecīgi pašas kredītiestādes un ieguldījumu sabiedrības. Nacionālie tiesību akti, kas nosaka, ka NCB finansē kredītiestāžu noguldījumu apdrošināšanas nacionālo publiskā sektora sistēmu vai ieguldījumu sabiedrību ieguldītāju kompensāciju nacionālo sistēmu, nebūtu savienojami ar monetārās finansēšanas aizliegumu, ja vien tas nav īslaicīgi, neattiecas uz ārkārtas situācijām, netiek apdraudēta sistēmas stabilitāte un ja lēmumu pieņemšana nepaliek NCB ziņā.

2.4.2. PRIVILEĢĒTAS PIEKĻUVES AIZLIEGUMS

NCB kā valsts varas iestādes nedrīkst veikt pasākumus, kas valsts sektoram nodrošina privileģētu piekļuvi finanšu iestādēm, ja šādi pasākumi nav balstīti uz piesardzības apsvērumiem. Turklāt NCB ieviestos noteikumus par parāda instrumentu mobilizāciju vai ieķīlāšanu nedrīkst izmantot, lai apietu privileģētas piekļuves aizliegumu.¹² Dalībvalstu tiesību akti šajā jomā nedrīkst noteikt šādu privileģētu piekļuvi.

Šis ziņojums apskata gan NCB pieņemto nacionālo tiesību aktu, gan NCB statūtu atbilstību Līgumā noteiktajam privileģētas piekļuves aizliegumam. Tomēr šis ziņojums neskar vērtējumu par to, vai dalībvalstu normatīvie un administratīvie akti, aizbildinoties ar piesardzības apsvērumiem,

¹⁰ 23. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes 1994. gada 30. maija Direktīvā 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām (OV L 135, 31.05.1994., 5. lpp.).

¹¹ 23. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 3. marta Direktīvā 97/9/EK par ieguldītāju kompensāciju sistēmām (OV L 84, 26.03.1997., 22. lpp.).

¹² Sk. Padomes 1993. gada 13. decembra Regulas (EK) Nr. 3604/93, kas precizē definīcijas Līguma 104.a pantā (pašlaik 102. pants) minētā privileģētā režīma aizlieguma piemērošanai, 3. panta 2. punktu un 10. apsvērumu (OV L 332, 31.12.1993., 4. lpp.).

netiek izmantoti, lai apietu privileģētas piekļuves aizliegumu. Šāds vērtējums pārsniedz ziņojuma darbības jomu.

2.5. EURO VIENOTA RAKSTĪBA

Euro ir to ieviesušo dalībvalstu vienotā valūta. Lai šī vienotība būtu acīmredzama, Kopienas tiesības prasa vienotu vārda "euro" rakstību vienskaitļa nominatīvā visos Kopienas un nacionālajos tiesību aktos, ņemot vērā atšķirīgu alfabētu pastāvēšanu.

1995. gada 15. un 16. decembra sanāksmē Madridē Eiropadome nolēma, ka "Eiropas valūtas nosaukums ir euro", ka "nosaukums .. ir vienāds visās oficiālajās Eiropas Savienības valodās, ņemot vērā atšķirīgu alfabētu pastāvēšanu", un ka "īpašais nosaukums euro tiks lietots vispārīgā termina "ECU" vietā, ar kuru Eiropas valūtas vienību apzīmēja Līgumā". Visbeidzot, Eiropadome secināja, ka: "piecpadsmit dalībvalstu valdības ir panākušas kopīgu vienošanos, ka šis lēmums ir galīgā attiecīgo Līguma noteikumu interpretācija". Šī vienprātīgā un galīgā dalībvalstu valsts un valdības vadītāju vienošanās apstiprināta visos Kopienas tiesību aktos, kuros atsaucas uz euro un kuros vienmēr lieto vienotu rakstību visās oficiālajās Kopienas valodās. Īpaši svarīgs ir apstāklis, ka euro vienotā rakstība, par ko vienojušās dalībvalstis, tiek lietota Kopienas monetārājās tiesībās.¹³ Nesen pieņemtā Padomes 2005. gada 21. decembra Regula (EK) Nr. 2169/2005, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 974/98 par euro ieviešanu,¹⁴ apstiprina pareizo vienotās valūtas rakstību. Pirmkārt, Regula (EK) Nr. 974/98 visās valodu versijās nosaka, ka "Eiropas valūtas nosaukums ir "euro"". Otrkārt, Regulas (EK) Nr. 2169/2005 visu valodu versijas atsaucas uz "euro".

2003. gadā visas dalībvalstis, tiekoties valstu vai valdību vadītāju sastāvā 2003. gada 21. martā, ratificēja Padomes lēmumu, ar kuru groza Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 10.2. pantu¹⁵ un kurā vēlreiz – šoreiz tiesību aktā, kas ir

primāro tiesību akts, – vienotās valūtas nosaukuma rakstība ir identiska visu valodu versijās.

Šī vienprātīgā un galīgā dalībvalstu nostāja ir saistoša arī dalībvalstīm ar izņēmuma statusu. Akta par pievienošanās nosacījumiem 5. panta 3. punkts nosaka, ka "jaunās dalībvalstis ir tādā pašā stāvoklī kā esošās dalībvalstis attiecībā uz deklarācijām vai rezolūcijām, vai citām pozīcijām, ko pieņēmusi Eiropadome vai Padome, kā arī attiecībā uz deklarācijām, rezolūcijām vai pozīcijām, ko saistībā ar Kopienas vai Savienību, kopīgi vienojoties, pieņēmušas dalībvalstis; tās attiecīgi ievēro no šīm deklarācijām, rezolūcijām vai citām pozīcijām izrietošos principus un vadlīnijas un veic tādus pasākumus, kas nepieciešami to īstenošanas nodrošināšanai".

Pamatojoties uz šiem apsvērumiem un ņemot vērā Kopienas ekskluzīvo kompetenci noteikt vienotās valūtas nosaukumu, jebkādas novirzes no šā noteikuma neatbilst Līgumam un ir jānovērš. Lai gan šis princips attiecas uz visu veidu nacionālajiem tiesību aktiem, vērtējums valstīm veltītajās nodaļās aptver NCB statūtus un pārejas uz euro tiesību aktus.

2.6. NCB TIESISKĀ INTEGRĀCIJA EUROSISTĒMĀ

Nacionālo tiesību aktu (īpaši NCB statūtu, bet arī citu tiesību aktu) nosacījumi, kas varētu kavēt ar Eurosistēmu saistīto uzdevumu vai ECB lēmumu izpildi, nebūs savienojami ar Eurosistēmas efektīvu darbību, kad attiecīgā dalībvalsts būs ieviesusi euro. Tāpēc būtu jāveic nacionālo tiesību aktu pielāgošana, lai attiecībā uz Eurosistēmas uzdevumiem nodrošinātu atbilstību Līgumam un Statūtiem. Lai atbilstu Līguma 109. pantam, nacionālie tiesību akti bija jāpielāgo tā, lai nodrošinātu to atbilstību līdz ECBS dibināšanas dienai (attiecībā uz Zviedriju) un līdz 2004. gada 1. maijam (attiecībā uz dalībvalstīm, kas pievienojās ES

13 OV L 346, 29.12.2005., 1. lpp.

14 OV L 83, 01.04.2005., 66. lpp.

15 Sk. Līguma 105. un 106. pantu un Statūtu 3.–6. un 16. pantu.

šajā datumā). Taču statūtu prasībām attiecībā uz kādas NCB pilnīgu tiesisko integrāciju Eurosistēmā jāstājas spēkā tikai tajā brīdī, kad tiek īstenota pilnīga integrācija, t.i., datumā, kad dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, ievieš euro.

Galvenās jomas, kas izvērtētas šajā ziņojumā, ir tās, kurās statūtu nosacījumi varētu kavēt kādu NCB izpildīt Eurosistēmas prasības. Tas ietver nosacījumus, kas var nepieļaut NCB piedalīšanos ECB lēmējinstītūciju noteiktās vienotās monetārās politikas īstenošanā vai aizkavēt NCB prezidenta kā ECB Padomes locekļa pienākumu izpildi, vai arī tādus nosacījumus, kas neievēro ECB prerogatīvas. Atsevišķi analizētas šādas jomas: ekonomikas politikas mērķi, uzdevumi, finanšu nosacījumi, valūtas kursa politika un starptautiskā sadarbība. Visbeidzot tiek minētas citas jomas, kurās NCB statūtos varētu būt nepieciešama saskaņošana.

2.6.1. EKONOMIKAS POLITIKAS MĒRĶI

Pilnīgai NCB integrācijai Eurosistēmā nepieciešama NCB statūtos izvirzīto mērķu atbilstība ECBS mērķiem, kas noteikti Statūtu 2. pantā. Tas *inter alia* nozīmē, ka statūtos noteiktie mērķi ar "nacionālām īpatnībām", piemēram, gadījumi, kuros statūtu noteikumi atsaucas uz pienākumu īstenošanu monetāro politiku attiecīgās dalībvalsts vispārējās ekonomikas politikas ietvaros, ir jāpielāgo.

2.6.2. UZDEVUMI

Euro ieviešanas dalībvalsts NCB uzdevumi galvenokārt noteikti Līgumā un Statūtos, ņemot vērā NCB kā Eurosistēmas neatņemamas sastāvdaļas statusu. Lai nodrošinātu atbilstību Līguma 109. pantam, NCB statūtos ietvertie noteikumi attiecībā uz uzdevumiem jāsalīdzina ar attiecīgajiem Līguma un Statūtu noteikumiem un jebkuras neatbilstības jānovērš.¹⁶ Tas attiecas uz jebkuru noteikumu, kas pēc euro ieviešanas un integrācijas Eurosistēmā kavētu ar ECBS saistītu uzdevumu izpildi, īpaši uz noteikumiem,

kuros netiek atzītas ECBS pilnvaras atbilstoši Statūtu IV nodaļai.

Katrā nacionālajā tiesību aktā par monetāro politiku jāietver norāde, ka Kopienas monetārā politika ir uzdevums, ko veic Eurosistēma.¹⁷ NCB statūti var ietvert noteikumus attiecībā uz monetārās politikas instrumentiem. Šādi noteikumi jāsalīdzina ar Līgumā un Statūtos ietvertajiem noteikumiem, un jebkura neatbilstība jānovērš, lai nodrošinātu atbilstību Līguma 109. pantam.

Nacionālo tiesību aktu noteikumiem, kas NCB piešķir ekskluzīvas tiesības emitēt banknotes, jāatzīst, ka, ieviešot euro, ECB Padomei ir ekskluzīvas tiesības atļaut euro banknošu emisiju saskaņā ar Līguma 106. panta 1. punktu un Statūtu 16. pantu. Savukārt arī valsts tiesību aktu noteikumi, kas dod valdībām tiesības ietekmēt jautājumus, kas saistīti, piemēram, ar euro banknošu nominālvērtību, izgatavošanu, apjomu un izņemšanu no apgrozības, atkarībā no situācijas jāatceļ vai tajos jānosaka ECB pilnvaras attiecībā uz euro banknotēm, kā izklāstīts iepriekš minētajos Līguma un Statūtu noteikumos. Neatkarīgi no atbildības sadalījuma starp valdībām un NCB attiecībā uz monētām attiecīgajos noteikumos jānosaka ECB pilnvaras apstiprināt euro monētu emisijas apjomu pēc euro ieviešanas.

Attiecībā uz ārējo rezervju pārvaldību¹⁸ dalībvalstis, kas ievieš euro un kas nepārskaita to oficiālās ārējās rezerves¹⁹ uz savām NCB, pārkāpj Līgumu. Turklāt trešās personas, piemēram, valdības vai parlamenta, tiesības ietekmēt kādas NCB lēmumus attiecībā uz oficiālo ārējo rezervju pārvaldību neatbilst Līguma 105. panta 2. punkta trešajam ievilkumam. NCB arī jānodrošina ECB ārējo rezervju aktīvi proporcionāli to daļām ECB parakstītajā kapitālā. Tas nozīmē, ka nedrīkst

16 Sk. Līguma 105. un 106. pantu un Statūtu 3.–6. un 16. pantu.

17 Līguma 105. panta 2. punkta pirmais ievilkums.

18 Līguma 105. panta 2. punkta trešais ievilkums.

19 Izņemot ārvalstu valūtu kārtējos kontu atlikumus, ko dalībvalstu valdības drīkst paturēt saskaņā ar Līguma 105. panta 3. punktu.

būt juridisku šķēršļu, lai NCB pārskaitītu ārējo rezervju aktīvus uz ECB.

2.6.3. FINANŠU NOSACĪJUMI

Statūtu finanšu noteikumi ietver finanšu pārskatu²⁰, revīziju²¹, kapitāla parakstīšanas²², ārvalstu valūtas rezerves aktīvu nodošanas²³ un monetārā ienākuma sadales²⁴ noteikumus. NCB jāpilda šajos noteikumos paredzētie pienākumi un attiecīgi jāatceļ jebkādi neatbilstoši valsts noteikumi.

2.6.4. VALŪTAS KURSA POLITIKA

Dalībvalsts ar izņēmuma statusu var paturēt spēkā valsts tiesību aktus, kas nosaka, ka valdība ir atbildīga par dalībvalsts valūtas kursa politiku, nosakot NCB konsultatīvas vai izpildu funkcijas. Tomēr līdz brīdim, kad dalībvalsts ievieš euro, šādiem tiesību aktiem jau jāatspoguļo fakts, ka atbildība par euro zonas valūtas kursa politiku tiek nodota Kopienai saskaņā ar Līguma 111. pantu. Šajā pantā noteikta ES Padomes atbildība par šādu politiku ciešā sadarbībā ar ECB.

2.6.5. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Lai ieviestu euro, nacionālajiem tiesību aktiem jābūt sakrītīgiem ar Statūtu 6.1. pantu, kas nosaka, ka ECB izlemj, kā ECBS tiek pārstāvēta starptautiskās sadarbības jomā, kas ietver Eurosistēmai uzticētos uzdevumus. Turklāt valstu tiesību aktiem jāatļauj NCB dalība starptautiskajās monetārajās iestādēs, saņemot ECB apstiprinājumu (Statūtu 6.2. pants).

2.6.6. DAŽĀDI

Papildus minētajiem jautājumiem attiecībā uz dažām dalībvalstīm ir citas jomas, kurās jāpielāgo valstu noteikumi (piemēram, klīringa un maksājumu sistēmu un informācijas apmaiņas jomā).

20 Statūtu 26. pants.

21 Statūtu 27. pants.

22 Statūtu 28. pants.

23 Statūtu 30. pants.

24 Statūtu 32. pants.

3. KOPSAVILKUMI PAR VALSTĪM

3.1. ČEHIJAS REPUBLIKA

Atsauces periodā Čehijas Republikas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 2.2% – zemāka par Līgumā noteikto atsaucis vērtību (2.8%). Pamatojoties uz jaunāko informāciju, gaidāms, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos saglabāsies nemainīga.

Vēsturiski ilgākā periodā kopš 1998. gada patēriņa cenu inflācijai Čehijas Republikā bijusi vispārēja, lai gan nepastāvīga tendence samazināties. Šādi vidēja termiņa inflācijas rādītāji atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu par monetārās politikas virzību uz cenu stabilitātes nodrošināšanu. Gandrīz 10 gadus ilgu periodu līdz 2005. gadam atlīdzība vienam nodarbinātajam palielinājās straujākā tempā nekā darba ražīguma pieaugums. Tomēr kopš 2003. gada vienības darbaspēka izmaksu kāpums ievērojami samazinājies. To veicināja spēcīgais produktivitātes pieaugums un mērenais nominālās darba samaksas kāpums, kas tādējādi 2005. gadā palīdzēja mainīt šo tendenci. Importa cenu attīstība, kas 2001.–2005. gadā galvenokārt samazinājās, lielā mērā atspoguļoja euro efektīvā kursa kāpumu un importa apjoma pieaugumu no jaunajiem tirgiem. Inflācija pēdējos 10 gados bijusi samērā svārstīga pārtikas produktu, kā arī netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pārmaiņu dēļ. Aplūkojot nesenās norises, SPCI inflācijai gandrīz visu 2006. gadu bijusi vispārēja tendence augt. Oktobrī tā samazinājās līdz 0.8%. Tas galvenokārt atspoguļo ievērojamu administratīvi regulējamo cenu kāpumu un svārstīgās enerģijas cenas.

Runājot par nākotni, jaunākās pieejamās nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 2.7–3.7%, bet 2008. gadā – 2.9–3.0%. Gaidāms, ka vairāki faktori radīs augšupvērstu spiedienu uz patēriņa cenu inflāciju Čehijas Republikā. Saskaņā ar *Česká národní banka* datiem administratīvi regulējamo cenu kāpums un netiešo nodokļu pārmaiņas (piemēram, tabakas akcīzes nodokļa saskaņošana) gan 2006., gan 2007. gada beigās paaugstinās inflāciju aptuveni par 1.9 procentu

punktiem. Iespējams, inflācija palielināsies arī augstāka pārtikas preču un naftas cenu kāpuma tempa dēļ. Straujš produkcijas izlaides pieaugums un arvien jaunas problēmas darba tirgū var liecināt par vienības darbaspēka izmaksu un, runājot vispārīgāk, iekšzemes cenu turpmāka kāpuma risku. Gaidāmais enerģijas cenu, netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu palielinājums radīs tikai atsevišķus cenu šokus. Taču vidē, ko raksturo ļoti strauja izaugsme un darbaspēka trūkums darba tirgū, šādi cenu šoki liecina par netiešās ietekmes riskiem, kas varētu pārvērsties nozīmīgākā un ilgstošākā inflācijas kāpumā. Runājot par tālāku nākotni, izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju vai nominālo kursu, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Čehijas Republikai ir pārmērīgs budžeta deficīts. Atsauces gadā (2005) Čehijas Republikas budžeta fiskālais deficīts sasniedza 3.6% no IKP, t.i., bija virs atsaucis vērtības. 2006. gadā Eiropas Komisija prognozē tā samazināšanos līdz 3.5% no IKP. 2005. gadā valdības parāds saruka līdz 30.4% no IKP un saskaņā ar prognozi 2006. gadā palielināsies līdz 30.9%, tādējādi saglabājoties ievērojami zemākā līmenī par 60% atsaucis vērtību. Ņemot vērā prognozes 2006. gadam, Čehijas Republikai nepieciešama tālāka konsolidācija, lai samazinātu budžeta deficītu zem 3% no IKP atsaucis vērtības un panāktu atbilstību Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktajam vidējā termiņa mērķim, kas 2005. gada novembra konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā cikliski koriģēts budžeta deficīts (izņemot pagaidu pasākumus) aptuveni 1% apjomā no IKP. Vērtējot citus fiskālos faktoros, budžeta deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā nepārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm gaidāms, ka Čehijas Republikā ievērojami palielināsies ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi, līdz 2050. gadam sasniedzot 7.1 procentu punktu no IKP. Šo slogu

būs vieglāk mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

2004. gada novembrī–2006. gada oktobrī Čehijas krona nepiedalījās VKM II. Šajā periodā Čehijas kronas kurss attiecībā pret euro līdz 2006. gada sākumam pakāpeniski auga, bet pēc tam saglabājās pamatā stabils. Kopumā Čehijas valūtas kurss attiecībā pret euro pastāvīgi bija daudz augstāks nekā 2004. gada novembrī. Lielākajā aplūkojamā perioda daļā Čehijas kronas kursa svārstību līmenis attiecībā pret euro bija relatīvi augsts. Aplūkojamā perioda sākumā īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret 3 mēnešu EURIBOR bija mazas, un triju mēnešu periodā līdz 2006. gada oktobrim tās bija nedaudz negatīvas (–0.9 procentu punkti). Čehijas kronas reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – ievērojami pārsniedza vēsturiski vidējo līmeni, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri, un mazliet pārsniedza vidējo līmeni kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Runājot par pārējām ārējām norisēm, Čehijas Republikas maksājumu bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta saldo pastāvīgi bijis negatīvs, dažkārt būtiski. 2004. gadā negatīvais saldo bija 6.5% no IKP. 2005. gadā tas saruka līdz 1.9% no IKP. Pēdējo 10 gadu laikā Čehijas Republikai veiksmīgi izdevies piesaistīt ārvalstu tiešās investīcijas. Šīs ieplūdes ar uzviju sedza apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvo saldo, tādējādi ierobežojot ar parādu saistītās finansēšanas vajadzības valstī.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis 2005. gada novembrī–2006. gada oktobrī bija 3.8% un tādējādi bija ievērojami zemāks par procentu likmju kritērija atsaucēs vērtību (6.2%). Lai gan valdības obligāciju peļņas likmes Čehijas Republikā lielāko atsaucēs perioda daļu paaugstinājušās, šīs pārmaiņas atspoguļojušas līdzīgu procentu likmju attīstību euro zonā.

Kopumā, lai nodrošinātu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Čehijas Republikai būs svarīgi ievērot ilgtspējīgu un drošu fiskālās

konsolidācijas kursu un būtiski uzlabot valsts fiskālo sniegumu. Jāuzlabo arī darba tirgus funkcionēšana, lai paaugstinātu darba tirgus elastību. Vienlaikus būs svarīgi panākt, lai darba samaksas kāpums atspoguļotu darba ražīguma pieaugumu un darba tirgus apstākļus, ņemot vērā norises konkurējošajās valstīs. Turklāt būs svarīgi veicināt konkurenci preču tirgos un turpināt regulējamo sektoru liberalizāciju. Šādi pasākumi kopā ar atbilstošas monetārās politikas īstenošanu palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi, kā arī sekmēs konkurētspēju un nodarbinātības līmeņa pieaugumu.

Čehijas tiesību akti, īpaši Likums par *Česká národní banka*, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas *Česká národní banka* neatkarībai un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Čehijas Republika ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

3.2. IGAUNIJA

Atsauces periodā Igaunijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 4.3% – ievērojami augstāka par Līgumā noteikto atsaucēs vērtību (2.8%). Pamatojoties uz jaunāko informāciju, gaidāms, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos pamatā saglabāsies stabila.

Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Igaunijā līdz 2003. gadam pamatā bija tendence samazināties, taču pēc tam tā sākusī augt. Inflācijas sarukuma process atspoguļoja vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu par monetārās politikas virzību uz cenu stabilitātes nodrošināšanu, kas ir galvenais likumā par centrālo banku nostiprinātais mērķis. To veicināja arī cita politika, īpaši Igaunijas pamatā stabilā fiskālā politika kopš pārejas uz tirgus ekonomiku un preču un finanšu tirgu liberalizācija.

Inflācijas samazināšanās turpinājās gan strauja reālā IKP kāpuma periodos, gan tad, kad reālā

IKP pieaugums nozīmīgi palēninājās. Aplūkojot jaunākās tendences, SPCI gada inflācijas kāpuma temps 2006. gada sākumā pieauga, un gada laikā tā galvenokārt saglabājās virs 4%. 2006. gada septembrī un oktobrī inflācija pazeminājās līdz 3.8%. Inflāciju 2006. gadā galvenokārt noteica pakalpojumi un enerģija. Pašreizējā inflācija jāaplūko īpaši spēcīgas ekonomiskās aktivitātes kontekstā – 2006. gada 2. ceturksnī reālā IKP gada pieauguma temps salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu sasniedza 11.7%. Šāda ilgstoša spēcīga kāpuma dēļ neseno sākušies veidoties jaudas ierobežojumi, un vērojamas pazīmes, ka vairākās nozarēs darba tirgū ir darbaspēka trūkums, kas palielinājis spiedienu uz cenām un darba samaksu. Tā kā līdztekus straujākam nominālās darba samaksas pieaugumam nav noticis pilnībā atbilstošs produktivitātes kāpums, tas izraisījis stabilu vienības darbaspēka izmaksu pieaugumu.

Runājot par nākotni, jaunākās pieejamās vairākuma nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 3.5–4.2%, bet 2008. gadā – 4.6%. Faktori, kas Igaunijā varētu radīt augšupvērstu spiedienu uz inflācijas dinamiku, ir plānotās turpmākās gāzes tarifu korekcijas nākamajos gados. Turklāt vēl nav pabeigta kurināmā, tabakas un alkohola akcīzes nodokļa saskaņošana ar ES līmeni. Īpaši tabakas izstrādājumu akcīzes nodokļa saskaņošanai, kas jāpabeidz līdz 2010. gada 1. janvārim, dažus turpmākos gadus varētu būt būtiska kumulatīva augšupvērstā ietekme uz inflāciju. Riski saistībā ar inflācijas prognozēm ir krasi augšupvērsti un saistīti ar darba samaksas kāpumu, kas augstāks par gaidīto un ko izraisījis darbaspēka trūkums darba tirgū, kā arī enerģijas, pārtikas un administratīvi regulējamo cenu pieaugumu, kas pārsniedz gaidīto. Runājot par tālāku nākotni, izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Pašlaik Igaunijai nav pārmērīga budžeta deficīta. Igaunijas budžeta fiskālais pārpalikums atsaucē gadā (2005) sasniedza 2.3% no IKP,

t.i., budžeta deficīta atsaucē vērtība nav pārsniegta. Eiropas Komisija prognozē tā nelielu kāpumu 2006. gadā līdz 2.5% no IKP. 2005. gadā valdības parāds samazinājās līdz 4.5% no IKP un saskaņā ar prognozēm 2006. gadā turpinās sarukt līdz 4.0%, tādējādi saglabājoties ievērojami zemākā līmenī par 60% atsaucē vērtību. Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktais vidējā termiņa mērķis 2005. gada novembra konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā cikliski koriģēts sabalansēts budžets (izņemot pagaidu pasākumus).

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm gaidāms, ka Igaunijā līdz 2050. gadam nedaudz samazināsies ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi. Tas daļēji atspoguļo agrāk īstenotās pensiju reformas. Tomēr joprojām jāievēro piesardzība, jo reālās demogrāfiskās, ekonomiskās un finanšu norises var izrādīties mazāk labvēlīgas, nekā prognozēts.

Igaunijas krona piedalās VKM II vairāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Igaunija pievienojās VKM II ar jau izveidotu valūtas padomes kārtību, uzņemoties vienpusējas saistības un tādējādi neradot ECB papildu pienākumus. Vienošanās par dalību VKM II pamatojās uz Igaunijas valsts institūciju ciešu apņemšanos vairākās politikas jomās. No 2004. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim kronas kurss bija stabils un atbilda centrālajam kursam. Lai gan valūtas padomes režīms pēc definīcijas nozīmēja to, ka *Eesti Pank* regulāri aktīvi darbojās ārvalstu valūtas tirgos, veikto ārvalstu valūtas darījumu neto apjoms bija neliels. Īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret 3 mēnešu EURIBOR arī bija nenozīmīgas. Igaunijas kronas reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – bija tuvu vēsturiski vidējam līmenim, kas aprēķināts pēc euro ieviešanas 1999. gadā, un mazliet pārsniedza vidējo līmeni kopš 1996. gada janvāra. Vērtējot citas ārējās norises, Igaunijas maksājumu bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta saldo vienmēr bijis negatīvs,

galvenokārt liels (2005. gadā – 9.5% no IKP). Liela Igaunijas ārējā deficīta daļa finansēta, izmantojot tiešo investīciju pozitīvo saldo, lai gan pēdējos 10 gados tām bijis raksturīgs zināms svārstīgums.

Igaunijā nav saskaņotas ilgtermiņa procentu likmes, jo nepastāv attīstīts Igaunijas kronās denominētu obligāciju tirgus un valdības parāda līmenis ir zems. Ļoti plašā euro izmantošana Igaunijas finanšu sistēmā sarežģī konverģences vērtēšanas procesu pirms euro ieviešanas. Tomēr, ņemot vērā zemo valdības parāda līmeni un pamatojoties uz plašu finanšu tirgu analīzi, pagaidām nav pazīmju, kas liecinātu par negatīvu novērtējumu.

Kopumā, lai nodrošinātu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Igaunijai būs jāīsteno pietiekami stingra fiskālā politika, kas palīdzētu kompensēt pieprasījuma izraisīto inflācijas spiedienu. Turklāt rūpīgi jākontrolē pašreizējais straujais kredītēšanas pieaugums, kas veicina mājsaimniecību patēriņu, un lielais tekošā konta negatīvais saldo, jo tie var liecināt par tautsaimniecības pārkaršanas risku. Spēcīgs kredītēšanas kāpums var radīt arī finanšu stabilitātes riskus. Turklāt pietiekamas darba tirgus elastības nodrošināšanai un darbaspēka iemaņu pilnveidei jāklūst par svarīgiem politikas mērķiem. Īpaši jāpalielina ieguldījumi izglītībā, lai atbalstītu Igaunijas ražošanas struktūras pāreju uz produktiem un pakalpojumiem ar augstāku pievienoto vērtību. Progress šajās jomās varētu veicināt darba ražīguma līmeņa konverģenci un palielināt Igaunijas potenciālo izaugsmes tempu. Darba samaksas kāpumam jānotiek atbilstoši produktivitātes pieaugumam, ņemot vērā bezdarba līmeni un norises konkurējošajās valstīs. Šādi pasākumi kopā ar atbilstošas monetārās politikas īstenošanu palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi, kā arī sekmēs konkurētspēju un nodarbinātības līmeņa kāpumu.

Igaunijas tiesību akti, īpaši Likums par valūtu un Likums par Igaunijas kronas aizsardzību, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas

Eesti Pank tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Igaunija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

3.3. KIPRA

Atsauces periodā Kipras 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 2.3% – zemāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību (2.8%). Pamatojoties uz jaunāko informāciju, gaidāms, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos saglabāsies pamatā stabila.

Vēsturiski ilgākā periodā SPCI inflācija Kiprā bijusi ierobežota, ar retiem relatīvi augstas inflācijas periodiem. 1997.–2005. gadā tā galvenokārt svārstījās aptuveni 2–3% robežās, bet 2000. un 2003. gadā strauji paaugstinājās attiecīgi līdz 4.9% un 4.0%, galvenokārt atspoguļojot spēcīgu enerģijas un pārtikas preču cenu kāpumu, kā arī ar ES saistītu pakāpenisku enerģijas akcīzes nodokļa saskaņošanu un PVN likmes paaugstināšanu (10–15% 2002.–2003. gadā). Šādas inflācijas norises atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši ilgstošo piesaistīta valūtas kursa režīmu tradīciju, kas sākusies 1960. gadā. Kopš 1992. gada Kipras mārciņa bija piesaistīta ECU un pēc tam – euro. 2005. gada 2. maijā Kipra pievienojās VKM II, nosakot ±15% standarta svārstību koridoru. Relatīvi ierobežoto inflāciju veicinājusi arī preču tirgu un komunikāciju nozaru liberalizācija. Savukārt fiskālā politika kopš 1996. gada cenu stabilitātei nav bijusi pilnībā labvēlīga. Vērtējot relatīvi ierobežoto inflācijas attīstību 1998.–2001. gadā, jāņem vērā stabils tautsaimniecības izaugsmes temps, kas galvenokārt bija aptuveni 5%. 2002. un 2003. gadā reālā IKP kāpums bija mērens (aptuveni 2%), bet 2004. un 2005. gadā tas atkal palielinājās gandrīz līdz 4%. Kopš 2000. gada saglabājies nosacīti zems bezdarba līmenis un Kipras darba tirgus ir samērā elastīgs. Pēc ļoti spēja darba samaksas pieauguma 2002. un 2003. gadā, īpaši valsts sektorā, nākamajos divos gados spiediens uz

darba samaksu būtiski samazinājās, izraisot mērenu vienības darbaspēka izmaksu kāpumu. Importa cenas brīžiem bija svārstīgas, nedaudz paaugstinoties pēc 2003. gada naftas cenu kāpuma dēļ. Aplūkojot jaunākās norises, SPCI inflācija 2006. gadā pakāpeniski paaugstinājās, augustā sasniedzot 2.7%, bet oktobrī samazinājās līdz 1.7%. Augšupvērsto spiedienu uz inflāciju izraisīja galvenokārt augošās pakalpojumu un apstrādātās pārtikas cenas, savukārt enerģijas cenas, kas visvairāk ietekmēja inflāciju līdz augustam, septembrī un oktobrī kļuva daudz mērenākas.

Runājot par nākotni, jaunākās pieejamās nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 2.0–2.5%, bet 2008. gadā – 2.2–2.4%. Faktori, kas varētu mazināt inflāciju, ir tādu nozaru kā telekomunikācijas un enerģētikas liberalizācijas ilgstoša ietekme, kā arī darba samaksas ierobežojumi valsts sektorā. Turklāt gaidāms, ka pastiprināta darbaspēka ieplūde radīs lejupvērstu spiedienu uz darba samaksas pieaugumu. Taču gaidāms, ka vēlākais, līdz 2008. gadam saskaņošanas nolūkā plānotais dažu preču un pakalpojumu zemākās PVN likmes kāpums tomēr paaugstinās inflāciju. Riski, kas apdraud inflācijas prognozes, kopumā ir līdzsvaroti. Augšupvērstie inflācijas riski galvenokārt saistīti ar neseno naftas cenu šoku netiešajām sekām, naftas cenu attīstību nākotnē un darba samaksas attīstību saistībā ar straujo ražošanas apjoma un kreditēšanas kāpumu. Procentu likmju tālāka konverģence ar euro zonas līmeni rada papildu augšupvērstu inflācijas risku. Šādas pārmaiņas vajadzētu kompensēt ar fiskālo politiku, lai mazinātu reālo procentu likmju sarukuma ekspansīvo ietekmi uz iekšzemes pieprasījumu. Lejupvērstie riski saistīti galvenokārt ar iespējamo starptautiskā pieprasījuma mazināšanos un tā ietekmi uz tūrisma eksportu.

Kiprai nav pārmērīga budžeta deficīta. Kipras budžeta fiskālais deficīts atsaucies gadā (2005) bija 2.3% no IKP, t.i., zemāks par atsaucies vērtību. Eiropas Komisija prognozē tā kritumu 2006. gadā līdz 1.9% no IKP. 2005. gadā

valdības parāds samazinājās līdz 69.2% no IKP un saskaņā ar prognozi 2006. gadā turpinās sarukt līdz 64.8%, tādējādi saglabājoties augstākā līmenī par 60% atsaucies vērtību. Nepieciešama turpmāka konsolidācija, lai Kipra sasniegtu Stabilitātes un izaugsmes paktā noteikto vidējā termiņa mērķi, kas 2005. gada decembra konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā cikliski koriģēts budžeta deficīts (izņemot pagaidu pasākumus) 0.5% apjomā no IKP. Vērtējot citus fiskālos faktorus, budžeta deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā nepārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm gaidāms, ka līdz 2050. gadam Kiprā ievērojami palielināsies ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi, sasniedzot 11.8 procentu punktus no IKP. Šo slogu būtu vieglāk mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Kipras mārciņa piedalās VKM II kopš 2005. gada 2. maija, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Kipras valūtai tika noteikts centrālais kurss attiecībā pret euro – 0.585274. Pēc šā kursa Kipras mārciņa arī tika vienpusēji piesaistīta euro 1999. gada sākumā – ar ±15% standarta pieļaujamo svārstību koridoru. Vienošanās par dalību VKM II pamatojās uz Kipras valsts institūciju ciešu apņemšanos vairākās politikas jomās. No 2004. gada novembra līdz 2006. gada oktobrim Kipra īstenojusi stabilu valūtas kursa politiku attiecībā pret euro. Pirms dalības VKM II Kipras mārciņas kurss attiecībā pret euro bija tuvu vēlākajam VKM II centrālajam kursam attiecībā pret euro. Piedaloties mehānismā, mārciņas kurss joprojām bija tuvu centrālajam kursam standarta pieļaujamo svārstību koridora stiprajā pusē, un tā svārstības bija ļoti nelielas. Vienlaikus aplūkojamā perioda beigās īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR pakāpeniski izzuda. Kipras mārciņas reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – bija tuvu vēsturiski

vidējam līmenim, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri un kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Runājot par citām ārējām norisēm, Kipras maksājumu bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta saldo gandrīz pastāvīgi bijis negatīvs, dažkārt – būtiski. Pēdējos gados negatīvais saldo pieaudzis no 2.0% no IKP 2003. gadā līdz 5.1% no IKP 2005. gadā. Vienlaikus šis negatīvais saldo lielākoties segts, izmantojot tiešo investīciju neto ieplūdes un kapitāla ieplūdes citu investīciju veidā, ko galvenokārt veido nerezidentu noguldījumi rezidentu bankās un mazākā mērā – aizdevumi.

Ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 4.1% un tādējādi ievērojami zemāks par procentu likmju kritērija atsaucē vērtību (6.2%). Kipras ilgtermiņa procentu likmes un to starpība ar euro zonas valdības obligāciju peļņas likmēm pēdējos gados kopumā mazinājusies.

Kopumā, lai sasniegtu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Kiprai būs svarīgi turpināt virzību uz ilgtspējīgu un drošu fiskālo konsolidāciju, pamatotu uz strukturālajiem pasākumiem, un uzlabot valsts fiskālo sniegumu, ievērojami samazinot augsto parāda rādītāju. Samazinot parāda rādītāju, būs vieglāk mazināt arī spiediena uz tekošo kontu veidošanās risku. Turklāt – īpaši valsts sektorā – būs svarīgi saglabāt mērenu darba samaksas pieaugumu, kas atspoguļotu darba ražīguma kāpumu, darba tirgus situāciju un norises konkurējošajās valstīs. Turklāt būs būtiski turpināt preču un darba tirgus strukturālās reformas. Piemēram, jāpārskata algu un dažu sociālo pabalstu (iztikas minimuma atvieglojumu) indeksācijas mehānisms, lai mazinātu ar inflācijas inerci saistītos riskus. Šādas strukturālās reformas ne tikai spēcīnās tautsaimniecības izturību pret šokiem, bet kopā ar atbilstošas monetārās politikas īstenošanu arī radīs labvēlīgākus stabilas ekonomiskās attīstības un nodarbinātības pieauguma nosacījumus.

Kipras tiesību akti, īpaši Likums par Kipras Centrālo banku, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas Kipras Centrālās bankas

neatkarībai. Kipra ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

3.4. LATVIJA

Atsauces periodā Latvijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 6.7% – ievērojami augstāka par Līgumā noteikto atsaucē vērtību (2.8%). Taču, pamatojoties uz jaunāko informāciju, gaidāms, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos mazliet samazināsies.

Aplūkojot periodu no 1996. gada līdz 2006. gadam, līdz 2002. gadam patēriņa cenu inflācijai Latvijā bija vispārēja tendence samazināties. 2003. gadā sākās pretēja tendence, sākumā galvenokārt sakarā ar importa cenu pieaugumu, ko izraisīja lata kursa kritums attiecībā pret euro, administratīvi regulējamo cenu korekciju un dažādu vienreizēju faktoru kopumu saistībā ar pievienošanu ES. Sākotnējais inflācijas samazināšanās process atspoguļoja vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši monetārās politikas virzību uz galvenā mērķa – cenu stabilitātes – sasniegšanu, 1994. gadā ieviešot stingri fiksētu valūtas kursa režīmu. Vienlaikus inflācijas kritums tika panākts arī ar spēcīgu reālā IKP pieaugumu, kas kopā ar darbaspēka emigrācijas plūsmām pēc pievienošanās ES veicināja pakāpenisku bezdarba līmeņa pazemināšanos. Kopš 1996. gada spēji samazinājās vienības darbaspēka izmaksu kāpums. Vienības darbaspēka izmaksu sarukuma tendence 2003. gadā pārauga pretējā tendencē, jo būtiski pieauga atlīdzība vienam nodarbinātajam, ievērojami pārsniedzot darba ražīguma kāpumu. Tas galvenokārt atspoguļoja norises pakalpojumu sektorā. Aplūkojot jaunākās norises, gada vidējā SPCI inflācija visu 2006. gadu bija augsta un svārstīga, oktobrī sasniedzot 5.6%.

Runājot par nākotni, vairākuma nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 4.4–6.3%, bet 2008. gadā – 5.4–5.8%. Saistībā ar inflācijas

prognozēm Latvijā turpmākajos gados pastāv vairāki augšupvērsti riski. Pirmkārt, plānotās gāzes tarifu korekcijas nākamajos gados varētu radīt augšupvērstu spiedienu uz inflācijas dinamiku. Otrkārt, vēl nav pabeigta kurināmā, tabakas un alkohola akcīzes nodokļa saskaņošana ar ES līmeni. Īpaši tabakas izstrādājumu akcīzes nodokļa saskaņošanai, kas jāpabeidz līdz 2010. gada 1. janvārim, dažus turpmākos gadus varētu būt būtiska kumulatīva augšupvērstā ietekme uz inflāciju. Treškārt, ļoti straujš produkcijas izlaides kāpums, ko veicinājis spēcīgs kreditēšanas pieaugums, un jaunas problēmas darba tirgū liecina par risku saistībā ar tālāku vienības darbaspēka izmaksu kāpumu, kas varētu ietekmēt iekšzemes cenas. Visbeidzot, lai gan paredzams, ka gaidāmais enerģijas cenu, netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pieaugums radīs tikai vienreizējus cenu šokus, vairāki šādi cenu šoki kopā ļoti straujas izaugsmes vidē un darbaspēka trūkuma apstākļos rada netiešas ietekmes riskus, kas var pārvērsties nozīmīgākā un ilgstošākā inflācijas kāpumā. Turklāt izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Latvijai nav pārmērīga budžeta deficīta. Latvijas budžeta fiskālais pārpalikums atsaucēs gadā (2005) sasniedza 0.1% no IKP, t.i., budžeta deficīta atsaucēs vērtība nav pārsniegta. Saskaņā ar Eiropas Komisijas prognozēm 2006. gadā budžeta deficīts būs 1.0% no IKP. 2005. gadā valdības parāds samazinājās līdz 12.1% no IKP un saskaņā ar prognozēm 2006. gadā turpinās sarukt līdz 11.1%, tādējādi saglabājoties krietni zemākā līmenī par 60% atsaucēs vērtību. Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktais vidējā termiņa mērķis 2005. gada novembra konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā cikliski koriģēts budžeta deficīts (izņemot pagaidu pasākumus) 1% apjomā no IKP. Vērtējot citus fiskālos faktorus, budžeta deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā nepārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm

gaidāms, ka Latvijā līdz 2050. gadam nedaudz samazināsies ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi. Tas daļēji atspoguļo agrāk īstenotās pensiju reformas. Tomēr joprojām jāievēro piesardzība, jo reālās demogrāfiskās, ekonomiskās un finanšu norises var izrādīties mazāk labvēlīgas, nekā prognozēts.

Latvijas lats piedalās VKM II kopš 2005. gada 2. maija, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Latvijas valūtai tika noteikts centrālais kurss attiecībā pret euro – 0.702804 – tāds pats kā Latvijas valsts institūciju 2005. gada sākumā pieņemtais kurss pēc lata vienusējās piesaistes maiņas no SDR valūtu groza uz euro – ar $\pm 15\%$ standarta pieļaujamo svārstību koridoru. Latvijas valsts institūcijas paziņojušas, ka saglabās lata kursu atbilstoši centrālajam lata kursam attiecībā pret euro ar $\pm 1\%$ svārstību koridoru, uzņemoties vienusējās saistības, tādējādi neradot ECB nekādus papildu pienākumus. Vienošanās par dalību VKM II pamatojās uz Latvijas valsts institūciju ciešu apņemšanos vairākās politikas jomās. Līdz 2004. gada beigām pirms dalības VKM II lata kursa attīstība attiecībā pret euro galvenokārt atspoguļoja euro kursa pārmaiņas attiecībā pret SDR valūtu groza galvenajām valūtām. Pēc valūtas kursa režīma maiņas 2005. gada janvārī lata kurss attiecībā pret euro pastāvīgi atradies tuvu vienusēji noteiktā $\pm 1\%$ svārstību koridora stiprās puses robežai. Kopš pievienošanās VKM II lats saglabājis šo tendenci, tādējādi saglabājis kursu tuvu VKM II centrālajam kursam. Valūtas kursa svārstīgums attiecībā pret euro būtiski samazinājies un kopš 2005. gada sākuma saglabājies ļoti zems. 2005. gadā īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret 3 mēnešu EURIBOR saruka, bet 2006. gadā palielinājās, atspoguļojot Latvijas Bankas centienus ierobežot inflāciju, un triju mēnešu periodā, kas beidzās 2006. gada oktobrī, bija 1.6 procentu punkti. Latvijas lata reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – bija tuvu vēsturiski vidējam līmenim, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri un kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Runājot par citām ārējām norisēm, Latvijas maksājumu

bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo pastāvīgi bijis liels. 2005. gadā negatīvais saldo bija 11.4% no IKP – lielākais ziņojumā ietvertu valstu vidū. Tiešo investīciju pozitīvais saldo pēdējos 10 gados sedzis nedaudz vairāk par pusi no apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvā saldo. Sakarā ar lielajām ielādēm citos ieguldījumos galvenokārt banku aizdevumu veidā Latvijas ārējais parāds pieaudzis.

Ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 3.9% un tādējādi ievērojami zemāks par procentu likmju kritērija atsaucē vērtību (6.2%). Latvijas un euro zonas obligāciju peļņas likmju starpība ir maza.

Kopumā, lai nodrošinātu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Latvijai būs svarīgi īstenot pietiekami stingru fiskālo politiku, lai papildus fiskālās konsolidācijas veicināšanai palīdzētu kompensēt pieprasījuma izraisīto inflācijas spiedienu. Turklāt rūpīgi jākontrolē pašreizējais straujais kredīšanas kāpums un lielais tekošā konta negatīvais saldo, jo tie var liecināt par tautsaimniecības pārkaršanas riskiem. Spēcīgs kredīšanas pieaugums var radīt arī finanšu stabilitātes riskus. Turklāt būs svarīgi vēl vairāk veicināt konkurenci preču tirgos, turpināt regulējamo sektoru liberalizāciju, īstenot atbilstošu darba samaksas politiku, kas atspoguļotu darba ražīguma kāpumu, darba tirgus situāciju un norises konkurējošajās valstīs, un turpmāk uzlabot darba tirgu funkcionēšanu. Šādi pasākumi kopā ar atbilstošas monetārās politikas īstenošanu palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi, kā arī sekmēs konkurētspēju un nodarbinātības līmeņa pieaugumu.

Latvijas tiesību akti, īpaši Likums par Latvijas Banku, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas Latvijas Bankas neatkarībai un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Latvija ir dalībvalsts, kam piešķirts izņēmuma statuss, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

3.5. UNGĀRIJA

Atsauces periodā Ungārijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 3.5% – ievērojami augstāka par Līgumā noteikto atsaucē vērtību (2.8%). Pamatojoties uz visjaunāko informāciju, gaidāms, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos paaugstināsies.

Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Ungārijā bijusi vispārēja tendence samazināties. Inflācijas sarūkuma process pēc 1996. gada atspoguļo vairākus svarīgus monetārās politikas lēmumus, īpaši lēmumu par monetārās politikas virzību uz cenu stabilitātes nodrošināšanu, kas noteikta likumā par centrālo banku. 2001. gadā tika grozītas monetārās politikas pamatnostādnes, paplašinot valūtas kursa koridoru no $\pm 2.5\%$ līdz $\pm 15\%$, pilnībā liberalizējot kapitāla kontu un atceļot valūtas mainīgi fiksēto piesaisti. Turklāt tika ieviesta inflācijas mērķrādītāju sistēma. Līdz 2000. gadam fiskālā konsolidācija pamatā veicināja inflācijas samazināšanos, taču kopš 2001. gada tā kļuva ekspansīva. Sākotnēji inflācijas kritumu veicināja arī darba samaksas politika. Inflācijas pazemināšanās līdz 2005. gadam notika vienlaikus ar spēcīgu tautsaimniecības izaugsmi. Aplūkojot nesēnās norises, gada vidējā SPCI inflācija 2006. gada janvārī pazeminājās līdz 2.5%, taču pēc tam visu laiku paaugstinājās un oktobrī sasniedza 6.3%. Inflāciju 2006. gadā galvenokārt noteica pakalpojumu un pārtikas cenas, bet pēc tam – enerģijas cenas. 2006. gada janvārī PVN likmes pazemināšana veicināja īslaicīgu inflācijas pazemināšanos, bet vēlāk gada gaitā netiešo un tiešo nodokļu (kā arī administratīvi regulējamo cenu) kāpums izraisīja inflācijas paaugstināšanos. Pašreizējā inflācija jāaplūko, ņemot vērā dinamisko tautsaimniecības izaugsmi, kam tomēr ir tendence palēnināties.

Runājot par nākotni, jaunākās pieejamās nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 2.9–6.8%, bet 2008. gadā – 3.9–4.4%. Gaidāms, ka SPCI inflācija 2007. gadā būtiski pieaugs sakarā ar jau īstenoto un turpmāk plānoto netiešo nodokļu un

administratīvi regulējamo cenu kāpumu, kā arī ar 2006. gada sākumā notikušās forinta kursa samazināšanās attiecībā pret euro novēloto ietekmi. Runājot par tālāku nākotni, paredzams, ka turpmākajos gados inflāciju vai nominālo kursu ietekmēs arī izlīdzināšanās process, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Ungārijai ir pārmērīgs budžeta deficīts. Ungārijas budžeta fiskālais deficīts atsaucē gadā (2005) sasniedza 7.8% no IKP, t.i., ievērojami pārsniedza atsaucē vērtību. Eiropas Komisija 2006. gadā prognozē tā kāpumu līdz 10.1% no IKP. 2005. gadā valdības pārāds bija 61.7% no IKP un saskaņā ar prognozēm 2006. gadā pieaugs līdz 67.6%, tādējādi joprojām saglabājoties zemākā līmenī par 60% atsaucē vērtību. Ungārijai nepieciešama tālāka konsolidācija, lai samazinātu budžeta deficītu zem 3% no IKP atsaucē vērtības un sasniegtu Stabilitātes un izaugsmes paktā noteikto vidējā termiņa mērķi, kas 2006. gada septembra konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā cikliski koriģēts budžeta deficīts (izņemot pagaidu pasākumus) 0.5–1% apjomā no IKP. Vērtējot citus fiskālos faktorus, budžeta deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm gaidāms, ka līdz 2050. gadam Ungārijā ievērojami palielināsies ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi, sasniedzot 7.0 procentu punktus no IKP. Tas notiks, neraugoties uz agrāk īstenotajām pensiju reformām. Šo slogu būtu vieglāk mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

2004. gada novembrī–2006. gada oktobrī Ungārijas forints nepiedalījās VKM II, bet tā kurss svārstījās $\pm 15\%$ robežās ap vienpusēji noteiktu centrālo kursu. Šā perioda sākumā forints bija visai stabils, bet pēc tam atkārtoti bija pakļauts kursa krituma spiedienam. Tāpēc kopš 2006. gada sākuma Ungārijas valūtas kurss

attiecībā pret euro lielākoties pastāvīgi bija zemāks nekā 2004. gada novembrī. Lielākajā aplūkojamā perioda daļā forinta kurss attiecībā pret euro bija relatīvi svārstīgs. Tas vēl vairāk paaugstinājās pēc 2006. gada 1. ceturkšņa, bet atkal nedaudz saruka trijos mēnešos līdz 2006. gada oktobrim. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret 3 mēnešu EURIBOR bija ievērojamas, lai gan samazinājās gandrīz visu atsaucē periodu. Tomēr 2006. gada 2. pusgadā tās atkal pieauga un triju mēnešu periodā, kas beidzās 2006. gada oktobrī, bija 4.4 procentu punkti. Ungārijas forinta reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – 2006. gada oktobrī nedaudz pārsniedza vēsturiski vidējo līmeni, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri, un bija tuvu vidējam divpusējā kursa attiecībā pret euro līmenim kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Vērtējot citas ārējās norises, Ungārijas maksājumu bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo kopš 1998. gada vienmēr bijis liels. 2004. gadā tas bija visaugstākais (8.1% no IKP), bet 2005. gadā samazinājās līdz 5.9% no IKP. Tekošā konta negatīvā saldo kāpums kopš 2001. gada vismaz daļēji bijis saistīts ar fiskālās politikas atvieglojumiem un tam sekojošo ļoti augsto budžeta deficītu. Attiecībā uz finansēšanu Ungārijas tiešo investīciju saldo bijis pozitīvs, kas ļoti palīdzējis finansēt apvienoto tekošā un kapitāla konta negatīvo saldo (izņemot 2003. gadu).

Ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 7.1% un tādējādi augstāks par procentu likmju kritērija atsaucē vērtību (6.2%). Ungārijas ilgtermiņa procentu likmes kopumā paaugstinājās tāpat kā to starpība ar euro zonas obligāciju peļņas likmēm. Tas liecina par viedokli, ka pastāv riski saistībā ar fiskālo politiku un inflāciju.

Kopumā, lai nodrošinātu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Ungārijai būs svarīgi īstenot vērienīgus un pārlicinošus fiskālās konsolidācijas pasākumus, īpaši pievēršot uzmanību stabilai izdevumu samazināšanai, un būtiski uzlabot valsts fiskālo sniegumu. Tas

palīdzētu kompensēt pieprasījuma izraisīto inflācijas spiedienu. Turklāt svarīgi pabeigt komunikāciju nozaru liberalizāciju un veikt pasākumus Ungārijas relatīvi zemā nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai, piemēram, samazinot darbaspēka augsto nodokļu slogu, vairojot darbaspēka mobilitāti un uzlabojot izglītības spēju reaģēt uz tirgus pieprasījumu. Tas palīdzētu paaugstināt tautsaimniecības izaugsmes potenciālu un mazināt darba samaksas spiedienu. Darba samaksas pieaugumam jānotiek atbilstoši produktivitātes kāpumam, ņemot vērā bezdarba līmeni un norises konkurējošajās valstīs. Šādi pasākumi kopā ar atbilstošas monetārās politikas īstenošanu palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi, kā arī sekmēs konkurētspēju un nodarbinātības līmeņa pieaugumu.

Ungārijas tiesību akti, īpaši 2001. gada Likums LVIII par *Magyar Nemzeti Bank*, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas *Magyar Nemzeti Bank* neatkarībai un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Ungārija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

3.6. MALTA

Atsauces periodā Maltas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 3.1% – augstāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību (2.8%). Pamatojoties uz jaunāko informāciju, paredzams, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos nedaudz samazināsies.

Vēsturiski ilgākā periodā SPCI inflācija Maltā 1999.–2005. gadā bija nosacīti stabila un pamatā svārstījās 2–3% robežās. Relatīvi stabilas inflācijas ilgstoša saglabāšanās atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu saglabāt piesaistīta valūtas kursa režīmu (visilgāk – attiecībā pret valūtu grozu) kopš 1964. gada, kad Malta kļuva neatkarīga. Kopš 2005. gada maija Malta lira piedalās VKM II. Aplūkojot nesenās norises,

2006. gada 1. pusgadā bija vērojama SPCI gada inflācijas kāpuma tendence, taču pēc tam tā saruka. 2006. gada aprīlī tā paaugstinājās līdz 3.5% un šādā līmenī palika aptuveni līdz augustam, kad saruka līdz 3.0%. Oktobrī SPCI gada inflācija turpināja samazināties (1.7%). Šīs inflācijas svārstības izraisošais svarīgākais faktors bija enerģijas cenu dinamika. Pēc spēcīgas tautsaimniecības izaugsmes 20. gs. 90. gados kopš 2001. gada vidēji saglabājies lēns produkcijas izlaides kāpums. Kopš šā laika trīs gadus bijis vērojams produkcijas izlaides sarukums. Šī tautsaimniecības stagnācija atspoguļoja gan ārējās aktivitātes pavājināšanos, kas daļēji saistīta ar paaugstinātu konkurenci Malta eksporta tirgos, gan iekšējos faktorus, piemēram, apstrādes rūpniecības sektora pārstrukturēšanas operāciju īslaicīgas sekas.

Runājot par nākotni, jaunākās pieejamās nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 2.6–2.8%, bet 2008. gadā – 2.4–2.6%. Inflācijas pieauguma riski galvenokārt saistīti ar iespējamo nesenā naftas cenu šoka netiešajām un otreizējām sekām. Turklāt, ņemot vērā iespējamo iekšzemes cenu spiediena rašanos, rūpīgi jāanalizē ilgstoši straujais kredītu apjoma kāpuma temps (īpaši būvniecības nozarē), lai gan tas nav tik spēcīgs kā dažās citās valstīs ar mazāk attīstītiem finanšu tirgiem. Lejupvērstie riski, kas apdraud šīs inflācijas prognozes, saistās ar produktu tirgu liberalizācijas sekām un centieniem pilnveidot regulējošās un administratīvās procedūras valsts sektorā. Runājot par tālāku nākotni, izlīdzināšanās process varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Maltai ir pārmērīgs budžeta deficīts. Malta fiskālais deficīts atsauces gadā (2005) bija 3.2% no IKP, t.i., augstāks par atsauces vērtību. Eiropas Komisija 2006. gadā prognozē tā kritumu līdz 2.9% no IKP. 2005. gadā valdības parāds samazinājās līdz 74.2% no IKP un saskaņā ar prognozēm 2006. gadā būs 69.6%, tādējādi joprojām saglabājoties augstāks par 60% atsauces vērtību. Nepieciešama turpmāka

konsolidācija, lai Malta sasniegtu Stabilitātes un izaugsmes paktā noteikto vidējā termiņa mērķi, kas 2005. gada decembra konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā cikliski koriģēts sabalansēts budžets (izņemot pagaidu pasākumus). Vērtējot citus fiskālos faktorus, budžeta deficīta rādītājs pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP 2004., bet ne 2005. gadā.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm gaidāms, ka ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi Maltā līdz 2020. gadam palielināsies par 2.2 procentu punktiem no IKP. Pēc tam līdz 2050. gadam šis pieaugums samazināsies līdz 0.3 procentu punktiem, daļēji atspoguļojot nacionālās pensiju sistēmas īpatnības. Tomēr joprojām jāievēro piesardzība, jo reālās demogrāfiskās, ekonomiskās un finanšu norises var izrādīties mazāk labvēlīgas, nekā prognozēts.

Maltas lira piedalās VKM II kopš 2005. gada 2. maija, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Maltas valūtai tika noteikts centrālais kurss attiecībā pret euro – 0.429300 (tirgus kurss pievienošanās laikā) – ar $\pm 15\%$ standarta pieļaujamo svārstību koridoru. Pievienojoties mehānismam, tika veikta Maltas liras piesaistes maiņa no agrākā valūtu groza (kurā ietilpa euro, Lielbritānijas sterliņu mārciņa un ASV dolārs) uz euro. Turklāt Maltas valsts institūcijas paziņojušas, ka saglabās Maltas liras kursu attiecībā pret euro atbilstoši centrālajam kursam. Tās ir vienpusējas saistības un tādējādi nerada ECB papildu pienākumus. Vienošanās par dalību VKM II pamatojās uz Maltas valsts institūciju ciešu apņemšanos vairākās politikas jomās. Pārskata periodā pirms Maltas liras pievienošanās VKM II Maltas valūtas kurss attiecībā pret euro bija kopumā stabils. Kopš pievienošanās VKM II Maltas lirai nav bijis nekādu noviržu no centrālā kursa. 2006. gadā īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret 3 mēnešu EURIBOR samazinājās un triju mēnešu periodā, kas beidzās 2006. oktobrī, bija 0.3 procentu punkti. Maltas liras reālais kurss – gan divpusējais attiecībā

pret euro, gan efektīvais – 2006. gada oktobrī bija tuvu vēsturiski vidējam līmenim, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri un kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Vērtējot citas ārējās norises, kopš 1996. gada Maltas maksājumu bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta saldo bijis negatīvs un dažkārt ļoti liels (2005. gadā – 7.1% no IKP). Attiecībā uz finansēšanu kopš 2003. gada Maltā bijis ievērojams portfeļieguldījumu negatīvais saldo, un kapitāls galvenokārt ieplūdis citu ieguldījumu veidā.

Ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucēs periodā bija 4.3% un tādējādi zemāks par procentu likmju kritērija atsaucēs vērtību (6.2%). Pēdējos gados Maltas ilgtermiņa procentu likmes un to starpība ar euro zonas valdības obligāciju peļņas likmēm kopumā mazinājusies.

Kopumā, lai sasniegtu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Maltai būs svarīgi turpināt virzību uz ilgtspējīgu un drošu fiskālo konsolidāciju un panākt valsts fiskālā snieguma uzlabošanu, t.sk. būtiski samazinot augsto parāda koeficientu. Darba samaksas pieaugumam jānotiek atbilstoši darba ražīguma kāpumam, vienlaikus ņemot vērā darba tirgus situāciju un konkurējošo valstu tendences. Jāpievērš uzmanība arī strukturālo ierobežojumu novēršanai, kas kavē tautsaimniecības izaugsmi un darba vietu radīšanu. Šajā ziņā galvenie faktori ir konkurences veicināšana preču tirgos un uzlabota darba tirgus funkcionēšana. Šādi pasākumi palīdzēs uzlabot šo tirgu elastību, tādējādi veicinot iespējamu pielāgošanos atsevišķai valstij vai nozarei raksturīgu šoku gadījumos. Kopā ar attiecīgas monetārās politikas īstenošanu šādi pasākumi palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi, kā arī sekmēs konkurētspēju un nodarbinātības līmeņa pieaugumu.

Maltas tiesību akti, īpaši Likums par Maltas Centrālo banku, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas Maltas Centrālās bankas neatkarībai un tiesiskajai integrācijai

Eurosistēmā. Malta ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

3.7. POLIJA

Atsauces periodā Polijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 1.2% – ievērojami zemāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību (2.8%). Taču, pamatojoties uz jaunāko informāciju, gaidāms, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos pakāpeniski augs.

Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Polijā kopš 1997. gada bijusi vispārēja, kaut arī ne konstanta, tendence samazināties. Dažkārt SPCI inflācija bijusi ļoti zema. Inflācijas sarukuma procesa pamatā bija monetārās politikas virziena maiņa, kas vērsta uz cenu stabilitātes sasniegšanu, ieviešot inflācijas mērķrādītāju noteikšanas sistēmu. 20. gs. 90. gadu beigās tika panākts inflācijas samazinājums, lai gan bija relatīvi spēcīgs reālā IKP pieaugums. 2000. gada beigās tautsaimniecības izaugsme ievērojami palēninājās, tomēr 2002. gada beigās tā atkal pakāpeniski atjaunojās, un 2004. gadā tika reģistrēts ļoti straujš kāpuma temps un augstāka inflācija. Pēdējos gados vienības darbaspēka izmaksu pieaugums bijis negatīvs. Tomēr 2005. gadā darba ražīguma kāpums ievērojami samazinājās liela nodarbinātības pieauguma un lēnākas tautsaimniecības izaugsmes rezultātā. Spriežot pēc jaunākajām norisēm, SPCI inflācijas gada temps 2006. gada sākumā sāka palielināties, bet oktobrī atkal samazinājās (līdz 1.1%).

Runājot par nākotni, jaunākās pieejamās vairākuma nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 1.7–2.5%, bet 2008. gadā – 2.3–2.8%. Saskaņā ar šīm prognozēm tautsaimniecības uzplaukums turpināsies, palielināsies darbaspēka deficīts un enerģijas cenu kāpuma ietekme izpaudīsies ar kavēšanos. Riski, ka inflācijas prognozes varētu pieaugt, galvenokārt saistīti ar spēcīgāku, nekā

gaidīts, vienības darbaspēka izmaksu dinamiku un iespējamu Polijas zlota vērtības samazināšanos. Tālākā nākotnē arī izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju vai nominālo valūtas kursu, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Polijai ir pārmērīgs budžeta deficīts. Polijas budžeta fiskālais deficīts atsauces gadā (2005) sasniedza 2.5% no IKP, t.i., bija augstāks par atsauces vērtību. 2006. gadā Eiropas Komisija prognozē samazinājumu līdz 2.2% no IKP. 2005. gadā valdības parāds bija 42.0% no IKP un saskaņā ar prognozēm 2006. gadā palielināsies līdz 42.4%, tādējādi saglabājoties zemākā līmenī par 60% atsauces vērtību. Ja Polija vēlas samazināt budžeta deficītu, lai tas nepārsniegtu atsauces vērtību, t.i., 3% no IKP (izņemot obligāto fondēto pensiju shēmas līdzekļu ietekmi), un nodrošināt atbilstību Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktajam vidējā termiņa mērķim, kas 2006. gada janvāra konverģences programmā noteikts kā cikliski izlīdzināts budžeta deficīts, no kura atskaitīti pagaidu pasākumi 1% apjomā no IKP, nepieciešama turpmāka konsolidācija. Kas attiecas uz citiem fiskālajiem faktoriem, budžeta deficīta rādītājs 2004. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP, bet 2005. gadā vairs ne. Polijas budžeta deficīta un parāda rādītājos obligāto fondēto pensiju shēmu līdzekļi ietverti valdības sektorā. Ar nākamo EDP paziņojumu 2007. gada aprīlī šādu procedūru vairs neievēros. Aplēses liecina, ka, izņemot šīs shēmas līdzekļus, budžeta fiskālā deficīta attiecība 2004. gadā būtu bijusi par 1.8 procentu punktiem augstāka, 2005. gadā – par 1.9 procentu punktiem augstāka, bet 2006. gadā – par 2.0 procentu punktiem augstāka, turpretī valdības parāda attiecība 2004. gadā būtu bijusi par 4.0 procentu punktiem lielāka, 2005. gadā – par 5.3 procentu punktiem lielāka, bet 2006. gadā – par 6.9 procentu punktiem lielāka.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm paredzams, ka līdz 2050. gadam Polijā ar

iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi samazināsies, sasniedzot 6.7 procentu punktus no IKP. Tas daļēji atspoguļo agrāk ieviestās pensiju reformas. Tomēr jāsauglabā piesardzība, jo reālās demogrāfiskās, ekonomiskās un finanšu norises var izrādīties mazāk labvēlīgas, nekā prognozēts.

2004. gada novembrī–2006. gada oktobrī Polijas zlots nepiedalījās VKM II, tomēr to tirgoja elastīga valūtas kursa režīma apstākļos. Šajā periodā zlota kurss attiecībā pret euro gandrīz vienmēr bija daudz augstāks nekā 2004. gada novembrī un galvenokārt tam piemita liels svārstīgums. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR bija samērā lielas, taču aplūkojamā periodā tās pakāpeniski samazinājās līdz 0.8 procentu punktiem triju mēnešu periodā, kas beidzās 2006. gada oktobrī. 2006. gada oktobrī Polijas zlota reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – bija tuvu vidējam rādītājam kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Efektīvais kurss tomēr bija nedaudz augstāks par vēsturiski vidējo kursu, kas aprēķināts kopš 1996. gada janvāra. Citu ārējā sektora norišu ziņā Polijas maksājumu bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta saldo pēdējos 10 gados pastāvīgi bijis negatīvs un reizēm pat diezgan liels. Kopš 2000. gada negatīvais saldo krasī samazinājies, 2005. gadā sasniedzot 1.4% no IKP. Pēdējos 10 gados ievērojamu finansējumu apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvā saldo mazināšanai nodrošinājušas tiešo investīciju ieplūdes.

Ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 5.2% un tādējādi zemāks par procentu likmju kritērija atsaucē vērtību (6.2%). Pēdējos gados Polijas ilgtermiņa procentu likmes un to starpība ar euro zonas valdības obligāciju peļņas likmēm pamatā mazinājusies.

Kopumā, lai sasniegtu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Polijai būs svarīgi īstenot ilgtspējīgu un ticamu fiskālās konsolidācijas kursu. Tas palīdzētu arī mazināt ievērojamās valūtas kursa svārstības. Būs vienlīdz svarīgi

arī turpināt tautsaimniecības strukturālos pārkārtojumus, paātrināt privatizācijas procesu (īpaši ogļu ieguves un enerģētikas sektoros) un turpināt palielināt konkurenci preču tirgos. Turklāt, lai izaugsme būtu ievērojama un cenu stabilitāte nodrošināta, ļoti svarīgi ir arī pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot darba tirgus darbību un palielināt pašlaik zemo līdzdalības līmeni. Darba tirgus reformām jābūt īpaši vērstām uz darba samaksas diferencēšanas palielināšanu, samazinot darba devēju un darba ņēmēju nodokļu un sociālās apdrošināšanas maksājumus, prasmju neatbilstību un nodrošinot pareizāku sociālo pabalstu iedalīšanu. Darba samaksas pieaugumam jāatspoguļo darba ražīguma kāpums, darba tirgus apstākļi un norises konkurējošajās valstīs. Šādi pasākumi kopā ar atbilstoši īstenotu monetāro politiku palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi, kā arī sekmēs konkurētspēju un nodarbinātības kāpumu.

Polijas tiesību akti, īpaši Likums par *Narodowy Bank Polski*, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas *Narodowy Bank Polski* neatkarībai un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Polija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

3.8. SLOVĀKIJA

Atsauces periodā Slovēkijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 4.3% – ievērojami augstāka par Līgumā noteikto atsaucē vērtību (2.8%). Pamatojoties uz jaunāko informāciju, gaidāms, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos nedaudz samazināsies.

Periodā kopš 1996. gada patēriņa cenu inflācija Slovēkijā vidēji bijusi 7%, bez noteiktas tendences. Kopš atteikšanās no valūtas kursa piesaistes valūtu grozam 1998. gadā inflācijas attīstību noteikusi īstenotā monetārā politika, kas virzīta uz inflācijas mērķa ievērošanu, vienlaikus ņemot vērā valūtas kursa norises, īpaši attiecībā uz euro. Inflācijas attīstību

būtiski ietekmējusi administratīvi regulējamo cenu paaugstināšana līdz līmenim, kas nodrošina rentabilitāti, kā arī netiešo nodokļu pārmaiņas. Lielākajā aplūkojamā perioda daļā inflācijas norises jāvērtē, ņemot vērā spēcīgo reālā IKP kāpumu. Dinamiska pieprasījuma apstākļi un agrākās strukturālās reformas sākušas ietekmēt darba tirgu. Kopš 2004. gada strauji auga nodarbinātība un pakāpeniski samazinājās bezdarbs. Temps, kādā palielinājusies atlīdzība vienam nodarbinātajam, laika gaitā būtiski mainījies, taču vienmēr pārsniedzis darba ražīguma pieauguma tempu, izraisot diezgan augstu vidējo vienības darbaspēka izmaksu kāpumu. Taču 2004. un 2005. gadā vienības darbaspēka izmaksu pieauguma temps mazinājās. Aplūkojot jaunākās norises, 2005. gada oktobrī SPCI gada inflācija sāka augt un 2006. gada vidū pakāpeniski palielinājās aptuveni līdz 5%. Pēc tam, 2006. gada oktobrī, tā saruka līdz 3.1%.

Runājot par nākotni, jaunākās pieejamās nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 2.2–3.6%, bet 2008. gadā – 2.4–2.5%. Ar šīm prognozēm saistītie augšupvērstie riski galvenokārt attiecas uz naftas cenu turpmāko attīstību un to iespējamo ietekmi uz iekšzemes cenām. Lai gan gaidāms, ka enerģijas cenu palielinājums radīs tikai vienreizēju cenu šoku, šāda cenu šoka ietekme uz tautsaimniecību, kurā vērojams ļoti straujš pieprasījuma kāpums un kura darbojas tuvu maksimālajai jaudai, liecina par netiešas un otrreizējas ietekmes riskiem, kas varētu pārvērsties nozīmīgākā un ilgstošākā inflācijas pieaugumā. Tāpēc īpaša uzmanība jāpievērš turpmākai darba samaksas attīstībai. Runājot par tālāku nākotni, paredzams, ka turpmākajos gados inflāciju vai nominālo kursu ietekmēs arī izlīdzināšanās process, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Slovākijai ir pārmērīgs budžeta deficīts. Slovākijas budžeta fiskālais deficīts atsaucies gadā (2005) sasniedza 3.1% no IKP, t.i., bija nedaudz augstāks par atsaucies vērtību. Eiropas Komisija 2006. gadā prognozē tā kāpumu līdz 3.4% no IKP. 2005. gadā valdības pārāds

samazinājās līdz 34.5% no IKP un 2006. gadā saskaņā ar prognozēm palielināsies līdz 33.0%, tādējādi saglabājoties ievērojami zemākā līmenī par 60% atsaucies vērtību. Nepieciešama turpmāka konsolidācija, lai Slovākija sasniegtu Stabilitātes un izaugsmes paktā noteikto vidējā termiņa mērķi, kas 2005. gada decembra konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā cikliski koriģēts budžeta deficīts (izņemot pagaidu pasākumus) 0.9% apjomā no IKP. Vērtējot citus fiskālos faktorus, budžeta deficīta rādītājs 2004. un 2005. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm gaidāms, ka Slovākijā līdz 2050. gadam tikai mazliet palielināsies ar iedzīvotāju novecošanu saistītie izdevumi, sasniedzot 2.9 procentu punktus no IKP. Tas daļēji atspoguļo agrāk īstenotās pensiju reformas. Tomēr jāievēro piesardzība, jo reālās demogrāfiskās, ekonomiskās un finanšu norises var izrādīties mazāk labvēlīgas, nekā prognozēts.

Slovākijas krona piedalās VKM II kopš 2005. gada 28. novembra, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Slovākijas valūtai tika noteikts centrālais ERM II kurss attiecībā pret euro – 38.4550, kas bija tirgus kurss pievienošanās laikā, – ar ±15% standarta pieļaujamo svārstību koridoru. Vienošanās par dalību VKM II pamatojās uz Slovākijas valsts institūciju ciešu apņemšanos vairākās politikas jomās. Pirms Slovākijas krona pievienojās VKM II, Slovākijas valūtas kursam sākotnēji bija tendence paaugstināties. 2005. gada 1. ceturksnī Slovākijas kronas kurss nedaudz samazinājās, kam sekoja svārstību periods bez raksturīgām noteiktām tendencēm. Pēc pievienošanās VKM II Slovākijas kronas kurss attiecībā pret euro sākotnēji pieauga par 1.8%, un pēc tam tā parasti tika tirgota pēc kursa, kas ievērojami pārsniedza centrālo kursu tā svārstību koridora stiprajā pusē. Tomēr 2006. gada 2. ceturksnī Slovākijas krona īslaicīgi tika pakļauta samērā spēcīgam lejupvērstam spiedienam, kas galvenokārt bija saistīts ar tirgus bažām par jaunievēlētās valdības turpmāko fiskālās politikas nostāju un

pasaulē augošo izvairīšanos no riska attiecībā pret jaunajiem tirgiem. Lai nodrošinātu atbalstu kronai un ierobežotu kursa svārstības, *Národná banka Slovenska* veica spēcīgu intervenci valūtas tirgos. Pēc tam, pēc inflācijas aplēšu pārskatīšanas un paugstināšanas, tā paaugstināja arī monetārās politikas procentu likmes. Slovākijas kronas kurss pieauga, un 31. oktobrī tā tika tirgota pēc kursa, kas būtiski pārsniedza tās centrālo kursu. Atsauces periodā kronas kursa svārstīgums attiecībā pret euro pastāvīgi bija diezgan augsts. Īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret 3 mēnešu EURIBOR līdz 2005. gada aprīlim samazinājās līdz mērenam līmenim, bet pēc tam triju mēnešu periodā, kas beidzās 2006. gada oktobrī, atkal ievērojami palielinājās un sasniedza 1.6 procentu punktus. Slovākijas kronas reālais kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – ievērojami pārsniedza vēsturiski vidējo līmeni, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri un kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Runājot par citām ārējām norisēm, Slovākijas maksājumu bilances apvienotā tekošā un kapitāla konta saldo vienmēr bijis negatīvs, galvenokārt būtisks. Pēc budžeta deficīta sarukuma 2003. gadā līdz līmenim, kas tuvu sabalansētam budžetam, budžeta deficīts pēc tam stabili palielinājās un 2005. gadā sasniedza 8.6% no IKP. Attiecībā uz finansēšanu tiešo investīciju pozitīvais saldo būtiski palīdzējis segt apvienotā tekošā un kapitāla konta deficītu.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsauces periodā bija 4.3% un tādējādi zemāks par procentu likmju kritērija atsauces vērtību (6.2%). 2006. gadā Slovākijas ilgtermiņa procentu likmju lejupvērstā tendence pavērsās pretējā virzienā, un pašlaik ilgtermiņa procentu likmes ir nedaudz augstākas par euro zonas līmeni.

Kopumā, lai sasniegtu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Slovākijai būs svarīgi īstenot pietiekami stingru fiskālo politiku, lai mazinātu pieprasījuma izraisītās inflācijas un tekošā konta spiediena veidošanās risku. Turklāt jāīsteno turpmākas strukturālās reformas. Īpaši svarīgi būs uzlabot darba tirgus funkcionēšanu,

kam raksturīga neatbilstība un nepietiekama darbaspēka mobilitāte. Turklāt darba samaksas pieaugumam jānotiek atbilstoši produktivitātes kāpumam, vienlaikus ņemot vērā darba tirgus situāciju un norises konkurējošajās valstīs. Vienlīdz svarīgi būs turpināt tautsaimniecības liberalizāciju un uzlabot konkurenci preču tirgos. Šādi pasākumi, vienlaikus īstenojot atbilstošu monetāro politiku, palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi, kā arī sekmēs konkurētspēju un nodarbinātības līmeņa pieaugumu.

Slovākijas tiesību akti, īpaši Likums par *Národná banka Slovenska*, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas *Národná banka Slovenska* neatkarībai un tiesiskajai integrācijai Euro sistēmā. Slovākija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

3.9. ZVIEDRIJA

Atsauces periodā Zviedrijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija bija 1.5% – ievērojami zemāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību (2.8%). Taču, pamatojoties uz jaunāko informāciju, gaidāms, ka 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija tuvākajos mēnešos pakāpeniski augs.

Vēsturiski ilgākā periodā SPCI inflācija Zviedrijā kopumā bijusi zema, lai gan reizēm to ietekmējuši īslaicīgi faktori. Vidējā termiņa inflācijas attīstība atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu par monetārās politikas virzību uz cenu stabilitātes nodrošināšanu. Kopš 1993. gada monetārās politikas mērķis formulēts konkrēta inflācijas mērķrādītāja veidā, kas kopš 1995. gada noteikts kā PCI pieaugums 2% apjomā ar pieļaujamo svārstību robežu ± 1 procentu punkts. Turklāt kopš 1998. gada fiskālā politika kopumā veicinājusi cenu stabilitāti, un kopš 20. gs. 90. gadu beigām liela nozīme bijusi arī spēcīgākai konkurencei preču tirgū. 1996.–2000. gadā gan PCI, gan SPCI inflācija Zviedrijā bieži vien bija zem 1%, galvenokārt

atspoguļojot samazinātos netiešos nodokļus un subsīdijas, kā arī liberalizācijas sekas, bet saistībā tikai ar PCI – hipotēku kredītu procentu likmju sarūkuma sekas. No 2001. gada līdz 2003. gadam inflācija galvenokārt pārsniedza 2%, bet kopš 2004. gada tā galvenokārt saglabājusies zemāka par 2%, ko veicināja mērenais darba samaksas kāpums, augstais darba ražīguma pieaugums un zems importa cenu kāpuma temps. Inflācijas norises aplūkojamas, ņemot vērā kopumā ļoti spēcīgo reālā IKP pieaugumu. Tomēr saglabājās diezgan slikti darba tirgus apstākļi, tāpēc darba samaksas kāpums bija mērens. Kopā ar spēcīgu darba ražīguma pieaugumu tas noteicis nenozīmīgu vienības darbaspēka izmaksu kāpumu, kas saglabājas kopš 2002. gada. Aplūkojot jaunākās norises, SPCI gada inflācija 2006. gada pavasarī pieauga, atspoguļojot vairākuma apakškomponentu kāpumu. Pēc tam SPCI gada inflācija kopumā saglabājās stabila, bet oktobrī pazeminājās līdz 1.2% atbilstoši mērenākām enerģijas cenām.

Runājot par nākotni, jaunākās pieejamās nozīmīgāko starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2007. gadā inflācija būs 1.6–2.1%, bet 2008. gadā – 1.8–2.0%. Gaidāmais pakāpeniskais inflācijas kāpums (līdz 2%) galvenokārt saistīts ar augošajiem jaudas ierobežojumiem un paredzamo nodarbinātības kāpuma atjaunošanos, kas samazinās darba ražīguma pieaugumu. Var veidoties arī neliels augšupvērstis spiediens uz darba samaksu. Gaidāms, ka 2007. gadā saglabāsies zemas importa cenas, atspoguļojot ilgstošo starptautisko konkurences spiedienu, un paredzama enerģijas cenu spiediena samazināšanās. Riski, kas apdraud inflācijas perspektīvu, kopumā ir līdzsvaroti. Augšupvērstie riski galvenokārt saistīti ar turpmāku naftas cenu kāpumu, cenu un darba samaksas attīstību nākotnē, ņemot vērā straujo produkcijas izlaides un spēcīgo kreditēšanas pieaugumu un mājokļu cenu kāpumu. Lejupvērstie riski saistīti ar iespējamo starptautiskā pieprasījuma vājināšanos, turpmāku augstu darba ražīguma kāpumu un vāju darbaspēka pieprasījumu. Runājot par tālāku nākotni, joprojām samērā augstais cenu līmenis

Zviedrijā liecina, ka turpmākai tirdzniecības integrācijai un konkurencei var būt lejupvērstā ietekme uz cenām.

Zviedrijai nav pārmērīga budžeta deficīta. Zviedrijas budžeta fiskālais pārpalikums atsaucēs gadā (2005) sasniedza 3.0% no IKP, t.i., deficīta atsaucēs vērtība nav pārsniegta. Eiropas Komisija prognozē, ka 2006. gadā tā pārpalikums samazināsies līdz 2.8% no IKP. 2005. gadā valdības parāds samazinājās līdz 50.4% no IKP un saskaņā ar prognozēm 2006. gadā turpinās sarukt līdz 46.7%, tādējādi saglabājoties zemākā līmenī par 60% atsaucēs vērtību. Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktais vidējā termiņa mērķis 2005. gada novembra konverģences programmā kvantitatīvi izteikts kā cikliski koriģēts budžeta pārpalikums (izņemot pagaidu pasākumus) 2% apjomā no IKP. Zviedrijas budžeta fiskālās bilances un parāda rādītājos iekļauta obligātā fondētā pensiju shēma valsts pārvaldes sektorā. Ar nākamo EDP paziņojumu 2007. gada aprīlī šādu procedūru vairs neievēros. Aplēsts, ka, neņemot vērā šo pensiju shēmu, budžeta fiskālās bilances rādītājs 2004. un 2005. gadā būtu par 1.0 procentu punktu zemāks un 2006. gadā – par 1.1 procentu punktu zemāks, bet valdības parāda rādītājs 2004. un 2005. gadā – par 0.6 procentu punktiem augstāks un 2006. gadā – par 0.7 procentu punktiem augstāks.

Saskaņā ar ES Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas jaunākajām prognozēm paredzams, ka līdz 2050. gadam Zviedrijā ar iedzīvotāju novecošanu saistītie valsts sektora izdevumi palielināsies tikai mēreni, sasniedzot 2.2 procentu punktus no IKP. Tas daļēji atspoguļo agrāk ieviestās pensiju reformas. Tomēr jābūt uzmanīgiem, jo reālās demogrāfiskās, ekonomiskās un finanšu norises var izrādīties mazāk labvēlīgas, nekā prognozēts.

2004. gada novembrī–2006. gada oktobrī Zviedrijas krona nepiedalījās VKM II, tomēr to tirgoja elastīga valūtas kursa režīma apstākļos. Pārskata periodā Zviedrijas kronas kurss pazeminājās līdz 2005. gada novembra vidum,

bet pēc tam galvenokārt bija vērojama paaugstināšanās tendence. Kopumā Zviedrijas valūtas kurss attiecībā pret euro gandrīz visu laiku bija zemāks nekā 2004. gada novembrī. Lielāko pārskata perioda daļu bija vērojams relatīvi augsts Zviedrijas kronas kursa svārstīgums attiecībā pret euro. Īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR pārskata perioda sākumā bija nenozīmīgas, bet pēc 2005. gada maija kļuva mēreni negatīvas. Zviedrijas kronas reālais valūtas kurss – gan divpusējais attiecībā pret euro, gan efektīvais – bija tuvu vēsturiski vidējam kursam, kas aprēķināts ar 1996. gada janvāri un kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Attiecībā uz pārējām ārējām norisēm Zviedrija maksājumu bilances apvienotajā tekošajā un kapitāla kontā saglabājusi ievērojamu pārpalikumu, kas sasniedza kulmināciju 2003. gadā (7.3% no IKP) un pēc tam saglabājās augstā līmenī.

Ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsauces periodā bija 3.7% – ievērojami zemāks par procentu likmju kritērija atsauces vērtību (6.2%). Zviedrijas ilgtermiņa procentu likmju un euro zonas valdības obligāciju peļņas likmju starpība gandrīz visā atsauces periodā bija stabila un mazliet negatīva (aptuveni –0.1 procentu punkts).

Kopumā, lai gan Zviedrija sasniegusi augstu konverģences ilgspējas līmeni, būs svarīgi stingri īstenot fiskālo stratēģiju, kuras mērķis ir valdības budžeta pārpalikums 2% no IKP ekonomiskā cikla laikā. Zviedrijā izveidota labi funkcionējoša monetārās un fiskālās politikas institucionālā struktūra. Lai tautsaimniecība kļūtu elastīgāka, nepieciešamas arī nacionālās politikas, kuru mērķis ir produktu un darba tirgu funkcionēšanas uzlabošana. Strukturālo reformu pasākumi, īpaši darba tirgū, kopā ar atbilstošu monetārās politikas īstenošanu palīdzēs saglabāt cenu stabilitāti veicinošu vidi un sekmēs konkurenci un nodarbinātības kāpumu, vienlaikus padarot tautsaimniecību izturīgāku pret šokiem. Sociālajiem partneriem būs jāsniedz ieguldījums šo mērķu sasniegšanā, nodrošinot, lai darba samaksas pieaugums atspoguļotu darba

ražīguma kāpumu, darba tirgus situāciju un norises konkurējošajās valstīs.

Zviedrijas tiesību akti, īpaši Likums par *Sveriges Riksbank*, neatbilst visām prasībām, kas nepieciešamas *Sveriges Riksbank* neatkarībai un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Zviedrija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām. ECB atzīmē, ka saskaņā ar Līgumu Zviedrijai ir saistības veikt minēto nacionālo tiesību aktu pielāgojumus, lai integrētos Eurosistēmā, jau no 1998. gada 1. jūnija, bet gadu gaitā Zviedrijas valsts institūcijas nav veikušas nekādus tiesību aktu grozījumus, lai novērstu šajā un iepriekšējos ziņojumos norādītās neatbilstības.

ISSN 1725942-8

9 771725 942005